Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 5 октябрь, 1974 шу. ● № 120 (5411). ● Мах 2 кап.

«УЧИТЕЛЬСКИ ГАЗЕТА» РЕДАКЦЕ КОЛЛЕКТИВАГА, ЦУН АВТОРАШКЕИ ИЗ ДЕШАРАШКЕИ

Деза новкъостий!

Дег тIера даькъала дувц аз шу «Учительски газета» — хьехархочун тешамеча доттагIчуни гIончан — эггара хьалхара номер араяьннача дийнахьа денз шовзткъеи итт шу дизарца.

Советски Iаьдал даьнача юххье хьехархоех социалистически просвещене керттера эскар ьинад сийлахь-воккхача Ленина, шоай гIулакхаш партеца, цун идеяшца дувзара тIахьийхаб цо уж. Цу ленински васкета тешаме хиннаб, хIанз а ба советски хьехархой.

Халкъа хьехархо — советски общества дегаоцдле. Халкъа просвещене гIулакхца са ца кходеш мутIахьа хиларца, ший дега камаьршалца, дикача духовни гIулакхашца, берашцарча безамца массанена а хьалхашка ший сий даьккхад цо. Парте чIоагIа мах бу хьехархо идейно дог тийша хилара, цо са ца кходеш хьегача къинц, керда тайпа саг хьалхевеча цо лоацача сийлахь-доккхача даькъа.

«Учительски газето» ах бIаь шера хьехархошта хьинаре новкъостал ду парте керттера наказ — вай школа коммунизм хьалъяра дехкарашца айхагIа ювзилга, къона гражданаш дийша, къахьегам дукхабезаш, социалистически Даьхенна, коммунизма идеалашта са ца кходеш мутIахьа хургболаш хьалкхебелга кхоачашдара.

Редакце коллективон цун авторски активон керда творчески толамаш дахар лов сона. Къьага, дог тешадеш, партийни IаьдалагIа принципально язделаш. КIоаргагIа Iомаде, шерагIа дIакхайкаде кхувш доагIача ноахала коммунистически кхетам баларен дешар хьехарен практикера толашагIа мел дола хIамаш. Шун журналистски къахьегамо кхы тIа а аьттув боаккхалба советски школа дIахо айяра, халкъа образовани тоаяра.

Л. БРЕЖНЕВ.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь.

ШАЛИНСКИИ ГРОЗНЕНСКИИ РАЙОНАША кхоачашдаьд ялат дохкара тIаийца декхараш

НИЙСЛЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШЦА!

100.000 тонн хьажкIаш йоалхаргья вай!

ДОШ КХОАЧАШДАЬД

Пятилетка къоастамбеча шера дукхагIа ялат даккхара, из паччахьалкхенга дохкара шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьийгача Грозненски района лаьтта леладераша толамца кхоачашдаьд шоаш дена дош. Халкъбоахама планагIа 16900 тонн, тIаийцача социалистически декхарегIа 18000 тонн ялат паччахьалкхенга дехка дезаш хиннача цар дехнад 18150 тонн.

Из йоккха котало яиха вIаштIехьдаьннад района къахьегамхой укх шера хьажкIаш дIайийна лаьтташ дукхагIа хилар а уж дикагIа хьувкъаяр а бахьан долаш.

ХIанз чуийнна хьажкIаш чуэцаш а уж дIахо паччахьалкхенга йохкаш а ба грозненцаш.

КОММУНИСТАШ ЯХЬЕ ХЬАЛХАЛАТТ

Грозненски района юрта боахама къахьегамхоша, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъатето партега, советски халкъа даь Кхайкарал дегаш гIоздаьнна тIа а яйша, тIагIертта къовсам лоаттабу лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ дукхагIа чхарн кийчъяри духьа а паччахьалкхенга ялат дохкара тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдар духьа а.

Даьхен амбарашка чутессад 18150 тонн ялат, вешта аьлча планагIа лаьрхIача 16900 а социалистически декхарегIа лаьрхIача 18 эзар а тоннана меттел. ТIаийцача социалистически декхарей совгIа дIатеIаш латт паччахьалкхенна ялат, 1200 тоннал кIезигагIа доацаш дохкаргда из декхарел совгIа. Уж кхоачашдеча юкъе онда дакъа лацад района боахамаша: «Советская Россия» яхача, 1 Мая цIерагIа колхозаша, «Горячеисточненский», «Юбилейный» совхозаша, кхычар.

Из боккха толам баккхара гIо даьд ерригача районни партийни организаце баьча боккхача организаторски массово-политинформаторски балхо. ХIара юртарча къахьегамхочо, боахамий кулгалхошта, специалисташта, районерча берригача коммунисташта наькъа санна чIоагIа экзамен хилар укх шера ялат чуэцарах.

Массаза а санна социалистически яхье хьалха хиннаб коммунисташ. Кхашкара балхаш сихденнача хана боккха организаторски болх чакхбаьккхаб боахамашка ханна вIашагIъехкача партийни партийно-комсомольски групаша. Цар дукха хIама даьд ялаташ чуэцара болх лоарзагIа ца баллитара, механизаторийи шоферийи къахьегама яхь кхы а чIагIагIа яржийтара. Коммунисташа шоай гIулакхашца хьахьокх, толам баккхара пайда эца йиш йолаш мел йоккхий резерваш я.

Ялаташ кхедерий башха аьттув-болаш а хиннадац хаоттама хьалаш. Тоъал йоккхий халонаш хьалхашка эттар ялаташ чуэцача хана, цхьабакъда лаьрхIар чакхдаккхара цу ерригача халонашта духьалъоттайно балха говзал, опыт, знанеш. Ерригача колхозашкеи совхозашкеи партийни производственни совещанеш йир. хIара участкера кхаьча ялат теркал а деш чуэцара оттаяь балха планаш йийцар цига.

Ялаташ чуэцарен паччахьалкхенна дIателарен балхашта лерттIа кулгалдар духьа вIашагIъеллар района боахамашта чухьа ялаташ чуэца техникеи транспортни средстваши дIа-юха хьежаелга нийса леладергдолаш йола районни штаб. Хоза эттача ханах цхьа сахьат доадацар пайда ца эцаш, цхьан участке болх беш йолча агрегатий хIара группана тIачIоагIбир ялаташ чуэцара говзанчаш, ветеранаш.

Ялаташ тIехдика чуэцар духьа эггара хьалха яхь кхайкайир «Горячеисточненский», «Загорский» совхозий, 1 Мая цIерагIча колхоза коллективаша. Къахьегама толамаш мишта даха деза хьахьеккхар дикагIболча комбайнераша. эггара хьалха «Горячеисточненский» совхозерча 10 эзар центнер ялат аьрдача Дудуркаева Каметас. Цо дIадоладаь дика гIулакх хьаллаьцар районерча дукххача комбайнераша. 1 Мая цIерагIча колхозерча Ибрагимов Лаьчас, «Баьцадарий-шурий № 2» йолча совхозерча Хидаев Махьмада, «Грозненский шурий» совхозерча ин. Кагерманова, Ушукова, дукххача кхычар.

Кхашка хIара денна балха итогаш яьй партийни организацеша, «Молния» яха листовкаш араяьхай, ялаташ чуэцача байхьалхалаттарий сийна бакхаш урагIъегIай. Ялаташ чуэцача хьалхалатта 64 саг — комбайнераш, шофераш парте райкома бюрос яьча решенегIа «Заветы Ильича» яхача газета районни Сийлен доска тIа баьхар, 11 комбайнера «1974 шера ялат чуэцара ударник» яха лента делар, телеграммаш кхахьийтар. Цу дерригача хIамаша йиш хилийтай хьалхедаь дерригa ялаташ сихха чуийца даха.

Укх шера 71 эзар тонн ка бола ялат чуденад тха районо (хьажкIаш йоацаш). Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара баьнна хьувкъам 16 центнер хилар. Цхьадолча боахамаша, звеноша, бригадаша дукхагIа даьккхад ялат. Масала, 1 Мая цIерагIча колхозерча М. Букулова, «Горячеисточненский» совхозерча С. Гайтемирова бригадаша хий па дехкача хIара гектара тIара 22—23,5 центнер яьккхай.

ИйслагIча пятилетке планагIа дерригa чуда деза ялат 465 эзар тонн да, хIаьта даьча лоархIамаша хьахьокх, диъ шера 340 эзар тонн ялат доаккхаргдолга. Дерригa ялат даккхара пхе шера план кхоачашъяра пятилетка чакхйоалача шера 125 эзар тонн ялат даккха дезаш я района колхозаши совхозаши. Декхар Iаламате чоалхане да. ХIанз дерригa ялат даккхара план районага кхоачашъяйтара тIаберзабаь ба берригa болх. Дерригача боахамашка отта а яь чIоагIъяьй ялат дукхагIа даккхара тIаерзаяь мероприятеш, парте районни комитете йийца а йийца белгалъяьй хIара боахаме дIадувча лаьттай структураш. 48 эзар гектар дола ка бола ялаташ дIадув лаьтташ 50 эзар гектарага кхоачадеш шерде а хий ца дехкача лаьттай хIара гектара тIара 22 центнери хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара 27—30 центнери ка бола ялат даккха а лаьрхIад колхозаша, совхозаша.

Кхоачаш ца хулаш диса дерригa чуда дезаш хинна ялат дIакхоачашдара доккха дакъа лаца дезаш ба района хьажкIаш лелаераш. Района боахамаша укх шера ялатийна лаьрхIа хьажкIаш дIаюв лаьтташ 30 процент шера а даь, 3100 совгIа гектарага дIакхоачадаьд. Звеньяш вIашагIйоххкара деша къаьстта лоархIам баьб парте райкомо. Беррига звеньевойш КПСС райкома бюро чIоагIбир. Iаламате дика хьийкъа хьажкIаш хьалкхеяьй «Советская Россия» яхача колхозе, «Атагинский», «Ермоловский» совхозашка. ХьажкIаш лелаерий толам баьннаб агротехника лакха хилар, болх нийсен дика вIаштIехьбаьккхан лелар бахьан долаш.

Массе метте цхьатарра хьажкIаш чуэца доладечнад района дерригa боахамаш. ХIанзле а 2 эзар гектара тIара хьажкIаш чуийца яьннай, планагIа яла езача 2,5 эзар тоннана меттел хIанзле а дIаеннай уж 3 эзар тонн совгIа. Ерригa хьажкIаш юрта боахама болхлочун ди хьатIаотташ чуийца яха лаьрхIа ба хьажкIаш лелаераш. Лакха хьувкъам кхебаьб «Атагинский» совхозерча Ш. Гайтемирова, Б. Вагапова, «Ермоловский» совхозерча П. Вангаева, «Советская Россия» яхача колхозерча К. Ибрагимова звеноша.

КПСС райкомо хьалхалаттача хьажкIаш лелаерашка фотелеграммаш кхухьийт, «Заветы Ильича» яхача районни газета тIа кепаетт уж. Партийно-политически массови болх бе яхийта хьажкIаш лелаеча боахамашка я. ерригa районни партийни актив. Цхьаккха хьетт, кхай тIара стап яц «Молнеш» «Къахьегама листокаши» ара ца хецаш. ХIара денна хьагучаювл пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера хьувкъам чуэцача ударникий цIераш.

Шеко яц, 11 эзар тонн хьажкIаш гулъергья аьчна тIаийца декхараш сийленца кхоачашдергхиларах.

Хьинар айденна дIаювш латт районе гурахьа юв культураш, сихъяь оахаш эябь я, чуэцаш латт баьцадаараш.

ТIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашде лаьрхIа ба Грозненски района юрта боахама къахьегамхой. Цунна бола тешам ба тха сийлахьча механизатораша ялатий кхашка хьинаре хьега къа

Т. ЕГИЗАРОВ,

КПСС Грозненски райкома юртбоахама отдела заведующи.

1975 шера чотах

КПСС Центральни Комитето партегеи Советски халкъагеи даьча Кхайкарала жоп а луш Шалински района лаьтта леладераш хIара гектара тIа дукхагIа ялат хьувкъадара, из дукхагIа даккхара а паччахьалкхенга дохкара а тIехьа шерра социалистически яхь йоаржаь къахьегаш хиннаб пятилетка укх диълагIча, къоастамбеча шера. Толамца кхоачашдаьд шалинцаша паччахьалкхенга ялат дохкара тIаийца декхараш.

Халкъбоахама план 12350 тонн, социалистически декхараш 14000 тонн йолаш Даьхен амбарашка цар чутессад 14700 тонн ялат, цу даькъе пхи эзар тонн хьажкIаш а йолаш.

Йоккха къахьегама котало я шалинцаша яьккхар. Ахаш чуийца а баьнна пятилетка чакхйоалача шера чотах паччахьалкхенга хьажкIаш йохкаш ба уж хIанз.

Пятилетка диълагIча шера хьажкIаш чуэцилга а паччахьалкхенга йохкилга а сихдаьд Шалински района «Джалка» совхоза механизатораша.

ХьажкIаш чуэцача лакхара хьокхамаш доах комбайнераша Межидов Денала, Борщигов Iаьлас. Дийнахьа пормагIа 2,5 гектар хьакха езача 5,5 гектар хьажкIаш хьокх цар шоай агрегаташца.

Комбайнаш тIара силосни масса дIаозаш дика болх бу шофераша Хамидов Абу-Iаьлас, Яхиев Iийсас, кхыбараша.

СУРТА ТIА: хьалхарча плане комбайнераш Д. Межидови, А. Борщигови хьажкIаш чуэцаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТХА ДНЕВНИК

ДАЬХЕН АМБАРАШКА

Денгара денга сихагIа хьажкIаш чуэцаш ба Нохч-ГIалгIайчен кхаш леладераш. Чуэца йолаяьй хьажкIаш уж тIехьагIа кхачаш йолча Назрановски районе а. Чуйнна шоллагIа хьувкъам чуэцаш ба республике цIи хеза бола Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза хьажкIаш кхеераш Матаев Берса, Чагаев Iимран, Захаев Лаьча, кхыбараш.

ХьажкIаш чуэцара республике хьалха ба Шелковской района кхаш леладераш. 1200 гектар, вешта аьлча, ерригa ялатийна чуэца езарех 83 процент чуийца баьннаб уж. Шелковчанашца яхь лелаеча наурцаша 62 процент мара чуийцаяц хьажкIаш. 74 процент уж чуийца даьннад Гудермесски Надтеречни районий боахамаш, хIаьта шалинцаша ахаш чуийцай, кхоалагIа дакъа чуийца баьннаб урусмартановцаши ачхоймартановцаши.

Эггара дукхагIа паччахьалкхенга хьажкIаш ехкай Шалински районо — 5384 тонн, Грозненски — 3154 тонн, Урус-Мартановски — 2021 тонн, Надтеречни — 1781 тонн, Сунженски — 1407 тонн, Ачхой-Мартановски — 615.

Бакъда цхьайолча районаша чуийца хьажкIаш дукха яле а паччахьалкхенга уж йохкилга ледара леладу. Иштта тIехьарча шин дийнахьа Малгобекски районо — 30 тонн, Гудермесски районо — 79 тонн, Шелковской районо — 23 тонн мара ехкаяц.

Республика шин района—Шалински Грозненски—лаьтта леладераша паччахьалкхенга ялат дохкара халкъбоахама шера планаш яь ца Iеш тIаийца социалистически декхараш а кхоачашдаьд. 150 тонн кхы ехкача декхараш кхоачашду Шелковской районо. Цхьабакъда тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара чотах хIанз а дукха ялат Даьхен амбарашка чутасса дезаш я Малгобекски, Сунженски, Наурски районаш.

УКХ ШЕРА РЕСПУБЛИКЕ ДЕРРИГА ДЕХКА ЯЛАТ 114226 ТОНН ДА, ЦУ ДАЬКЪЕ ХЬАЖКIАШ — 15938 ТОНН, ДУГА — 7210 ТОНН А ДОЛАШ.

СССР Министрий Совете

СССР Министрий Совета заседени хилар 1—2 октябре. Цига йийцар СССР Госплано хьачуенна 1975 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плана проекти СССР финансай Министерства хьачуенна СССР Паччахьалкхен бюджета проекти.

Заседане дIаьхха къамаьл дир 1971—1975 шерашка халкъа боахам дегIабоалабара плана лоархIамегIара хьокхамаш кхоачашдара делама кIоарга анализ яьчен пхе шера плана заданеш кхоачашъелга толаме чакхдаккхара декхараш оттадаьчей КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева.

Мехка халкъа боахам, белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева, КПСС XXIV съездо белгалбаьча наькъага хьежжа леррагIа дегIаух. КПСС XXIV съездеи цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумийи решенеш чакхъяхара баь боккха политически организаторски болх а хIаьта иштта планашн предприятей коллективаша тIаийца встречни планаши ханал хьалха кхоачашъяр духьа мехка яьржа Ерригсоюзни социалистически яхь а бахьан долаш карарча пятилетка дIаяхача юкъагIа доккхий толамаш даьхад мехка экономика дегIайоалаяра гIулакха.

ТIа-тIа дукхагIа лакхлу халкъа вахара боарам, дикка тIакхийттад болхлойи гIулакхерча наьхен бетта юкъера алапи а колхозхой къахьегамах тела мах а. Мехка шерра хьалду чуIе цIеноп а хIаьта иштта школаш, больницаш, коммунально-бытовой гIулакхашта лаьрхIа объекташ а. ЛеррагIа чакхйсахаш я КПСС XXIV съездо белгалъяьча социальни программа кхыйола мероприятеш а.

Ше къамаьл деш нов. Л. И. Брежнева белгалдаьхар цхьайолча министерствайи ведомствайи балха тIара кхоачамбоацараш. Цо хьакхайкадир общественни производства эффективность лакхъярца, производственни мощносташ сихагIа болх бе йолайлийтарцеи уж каразерзаярцеи, боахама чурча резерваех биззагIа пайда эцарца, къахьегама овсарле лакхъярца, технически боарам айбарца, продукце дикал тоаярца дувзаденнача дешаех шийна бакъахьа хетараш.

Нов. Л. И. Брежнева дийцар халкъа боахам дIахо дегIабоалабара дешаш, белгалдаьккхар, чуIе цIеноп дукхагIа хьалданзен кхыйола социальни мероприятеш чакхъяханзен ярг ца хилар.

Заседане планеи бюджетеи проекташ шерра ювцача дакъа лаьцар СССР Министрий Совета Председатела заместителаша, союзни республикай Министрий Советий председателашэ, министраша, СССР правительства кхыча членаша.

СССР Министрий Совето СССР Министрий Совета Президиума тIадиллар союзни республикай Министрий Советий председателаш, СССР министраши ведомствай кулгалхойи юкъе а болаш хIара союзни республике, министерстве, ведомстве гIолла 1975 шерарча планеи бюджетеи проекташка а цу проектех лаьца заседане тийнача предложенешка а, яьча замечанешка а хьожаргa, еза-йоккхача промышленноста доакъош, юрта боахам, халкъо леладу товараш ду производство дегIайоалаелга Iалашдара, чуIе цIеноп дукхагIа хьалдарам кхыйола социальни мероприятеш чакхъяхаран къаьстта уйла тIа а йохийташ.

Заседани чакхйоалаш цига къамаьл дир дийцача дешах хьахиннараш даьшхача, нов. Л. И. Брежнева ше къамаьл деш хьалхашка оттадаьча декхарий боккха лоархIам къаьстта белгал а баьккха, халкъа боахам дегIабоалабара цхьайола лоархIаме проблемаш йийцача СССР Министрий Совета Председатела нов. А. Н. Косыгина.

ТКЪАЬ ПХИЪ ШЕРА СОЦИАЛИЗМА НАЬКЪАГIА

2 октябре П. И. Чайковске цIерагIча Концертни зале гулбелар Москверча къахьегамхой викалаш Германски Демократически Республика хьаяь 25 шу дизар дездеш белгалдаккхар духьа.

Президиуме — новкъостий М. А. Суслов, П. Н. Демичев, К. Ф. Катушев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель Ф. А. Сурганов, СССР Министрий Совета Председатела заместитель Н. А. Тихонов, СССР министраш, партийни советски организацей болхлой, военачальникаш, общественноста викалаш.

Царца цхьана — СЕПГ ЦК Политбюро член, СЕПГ ЦК секретарь К. Хагер керте вола ГДР делегаци, германо-советски доттагIала Общества президент доктор Л. Больц керте вола Обществаи ГДР Къамаи фронта Къамаи советеи делегаци, СССР-е ГДР гIулакхашта ханна поверенни вола А. Геде, кхыбола немецки новкъостий.

Ше къамаьл деш ГДР-царча доттагIала Советски общества центральни правлене председатела, СССР Паччахьалкхен Комитета председатела С. Г. Лапина белгалдаьккхар, немецки революционерий дукххача ноахалашта дагадаьхкан кхоачашдар духьа цар къовсам лоаттабаьи хIамаш дIадахача ткъаь пхиъ шера кхоачашхинна хилар. Гитлеровски фашизм эша а яь Советски Союзо котало яккхарца 1945 шерара йицлургйоаца бIаьсти цу деша диззача маIанагIа кердача вахара бIаьсти хинна дIаэттар немецки халкъа а.

Собране къамаьл дир СЕПГ ЦК Политбюро члена, СЕПГ ЦК секретара К. Хагера. Цо СЕПГ ЦК-агареи цун Хьалхарча секретарагара новкъост Эрих Хонеккергареи, ГДР халкъагара вежарий моаршал делар.

Тха халкъа къаьстта дикахетар а доккха ираз а да КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев ГДР-еи цун столице Берлинеи воагIаргхилар, йоахар дIахо К. Хагера. Тха паччахьалкхей гражданашта цIаккха а ца ходешача тайпара чIоагIа холу, Ленина мехкацара доттагIал тха вахара эггара лоархIамегIа дола дош, социализма таханеи кхоанени лард а тешам а хилар.

(ТАСС).

• • •

(ГДР хьаяь 25 шу дизара хетаяь материалаш ешалаш газета кхоалагIча оагIон тIа).

ЛЕДАРЛОНАШ ЮВЛИЙТ

РЕЙД

Дукха доакъош долаш боккха боахам ба Малгобекски района «Ингушский» совхоз. Дерригa оахаш а дIадувш а кхойтта эзар гектар совгIа лаьтта да. Цу лаьтта ялат а баьцадаараш а кхеду. Иззал дIаювш лелаеча культурех 480 гектар мара хьажкIаш яц совхозе укх шера чуэца езаш. Уж а дукхагIдолча даькъе цхьоалагIчеи кхоалагIчеи отделенешка я.

Уж чуэцилга а лораелга а мишта вIаштIехьдаьккхад укхаза? Цунга хьожаш хилар укх деношка тха рейдови бригада.

Ерригача хьажкIех хIанзле 330 гектар чуийцай. Байна бутт юкъе кхаьчача хана чуэца йолаьй хьажкIаш. Уж чуэца йолаеча хана пхиъ агрегат мара хиннаяц ерригача совхозе болх беш. Уж а къахьегама овсарле доха йолаш лелаяьй, наггахь йолчо мара ден норма кхоачаш ца еш. Тхо хиннача кхашка совхоза кулгалхоех саг кхетанзар тхох. Бакъда совхозе центральни хьатта тхо долаш совхоза керттера агроном Гандалоев Iиса тIавера.

Хьатта латтача хьажкIий элашта бIарахьежача дийнахьа дукха хьажкIаш хьаувзаш санна хеталу. Цхьабакъда, дIатеркалдича кхы сурт гучадоал.

Цхьан-шин сахьата цхьаьцца йоагIаш хьаух укхаза хьажкIех етта тракторни тележкаш. Тха къамаьл хилар хьатта заведующеца Арсамаков Урузбеца.

— Дийнахьа 17—20 тонн хьажкIаш кхоач хьатта, — йоах цо.

— ХIаьта паччахьалкхенга дIа мел еннай оаш?

— Цхьаккха тонн а еннаяц.

Эггара хьалхара тоннаш 14 сентябре кхаьчай совхоза хьатта. Цу хана денз хьаIайна 710 тонн хьажкIаш хьатта латт. Сов дукха яьда дом тIабижа IажагIа хьажкIаш тайша я. Ахаиел дукхагIа йола хьажкIаш лордаш йоахкаш я. Транспортер ца лаьрхIача цаI машина яц хьатта болх беш. Из доашка хьажкIаш чуйохкаш латт.

Тхо хиннача дийнахьа хьажкIаш цIенъеш ворхI саг вар. Уж а боккхий пах ба.

— ХьажкIаш элеваторе дIаяхьа транспорт яц тхога, — йоах совхоза керттерча агронома. — Цхьан автотранспортни организацеша дийца хIамам да тха, цар машинаш яхкийтарга хьежаш да тхо.

Йоачаш хуле совхоза хьажкIащ талхар кхерам ба. Дерригa низаш тIадахийта оарцагIдовла дезаш гIулакх эттад укхаза.

Соахка дика каяьнаяр совхоза хьажкIаш лелаерий. Гурахьа дийна ялат чуийца ма даьллинге а ялат хьокха комбайнаш сиха хьажкIаш чуэца кийч а яь 20 дийнахьа чуера 1400 гектара тIа йийна хьажкIаш. Хьатта дIаувзаш ха йоае ца езаш, транспорт мукъа яр. Комбайнаш тIара йоагIаше а Назрановски мелькомбинате дIахьора хьажкIаш. Укх шера, гурахьа дийна ялат даккхара план кхоачаш, ца яьча хана хIаьта а де дезаш ма дарий из.

— ХьажкIаш чуэца кийчъяь пхиъ «СК-4» яха комбайн арайоаккхаргья оаха, — йоах И. Гандалоева.

Паччахьалкхенга 500 тонн хьажкIаш йохка езаш ба совхоза хьажкIаш лелаераш. Цхьан гектара тIара хьайоалар кIезига я — 15 центнер. Цхьабакъда, совхоза цхьоалагIча отделенера Хидиров Джабраила кхеяь хьажкIаш кIеззига толашагIа я. Из маьхера культура чуэцилга а лораелга а дикагIа вIаштIехьдаьккхад укхаза. Отделене чуэца езача 150 гектарах цхьа бIаь гектар чуийца яьннай. Отделене специалисташа хьалхе даьча лоархIамех укхаза хIара гектара тIара 27—28 центнер яргья, план 18 центнер йолча.

Укх шера ца йоиташи лоацача ханеи хьажкIаш чуэца юрта къахьегамхошта новкъостала оарцагIбаьннаб Малгобекски УБР болхлой. ХIара дийнахьа 100—150 саг совхоза цхьоалагIча отделене кхашка арвоал. Цхьадолча дийнахьа 200 совгIа саг а хул.

«Сердало» газета рейдови бригада: А. ЦИЦКИЕВ — халкъа тIахьожама Малгобекски районни комитета член; Х. ШАДИЕВ — Малгобекски РОВД ОБХСС инспектор; М. ДАСКИЕВ — «Ленинское знамя» яхача районни газета болхло; Т. АРЧАКОВ — тха спецкор.

Л. И. БРЕЖНЕВ ФРАНЦЕ ГIОРГХИЛАРАХ

Французски Республика Президента В. Жискар д'Эстэна хьехарах КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев балха визитагIа Франце гIоргва 1974 шера 5—7 декабре.

СОВЕТСКИ ПОЛКОВОДЕЦ ДАГАВЕХА

ТIехваьнна воккхача советски полководцах, гIорваьннача Сийлахь-боккхача Даьхен тIема Турпалах, Советски Союза Маршалах Г. К. Жуковах йола уйла дег чу лоаттаяр духьа РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Калужски областера Угодски завод яхача юртах Жуково, Угодско-заводски районах Жуковски район эьина цIи тиллай.

СССР Министрий Советобаьча соцамагIа Советски Союза Маршала Г. К. Жукова цIи тиллай противовоздушни оборона тIема командни Академех. Сийлахь-боккха Даьхен тIом хьале хьалххагIа Г. К. Жуков бIуна команда еш хиннача Киевски тIема округа штаб чуйолча здане оагIоца мемориальни доска хьалдолларгда. Г. К. Жукова цIи лелаергья гор. Москверча цхьан улицои гор. Ленинградерча цхьан улицои, хIаьта иштта Калужски областерча «Правда» яхача колхозо а. Цхьайолча лакхерча тIема-дешара заведенешка деша багIараштеи курсанташтеи Советски Союза Маршала Г. К. Жукова цIерагIа стипендеш оттадаьд.

(ТАСС).

Сунженски районе хиннача

политдешара хьалхарча занятешка

ПРОПАГАНДИСТИЙ БЕХКТОКХАМ АЙБЕ

1 октябре парте обкома дуккха пропагандисташ хилар Сунженски районе партийни, комсомольски, экономически дешара системе хиннача хьалхарча занятешка.

Политически экономически дешара ерригача звеношка Іомадир Москве Бауманскн хоржамий округа харжархошта хьалхашка Л. И. Брежнева даь къамаьл.

Парте районни комитет, дуккхагІйола юкхьанцара парторганизацеш дика кийчъеннаяр дешара кердача шера, дика віаштІехьдаьккхалар дІахо дешилга, цунах боала пайда лакхбелга.

Партийни дешара лаккерча, юкъерча, лохерча звеной дуккха а дуккхагІбола пропагандисташ дешара кийчо еш парте обкома политически дешара ЩІагІа хиннача курсашка, парте райкоме хиннача семинарашка дешаш хилар.

Дика чакхъяьлар хьалхара заняти «Сунжамежрайгаз» тресте (пропагандист треста управляющи А. Горбатенко). Берригаш а деша хьабаьккхабар. Итт шу да пропагандиста шийна тІадилла из партийни декхар дика кхоачашду. Цо кулгалдеча марксизма-ленинизма лардий школе укх шера Іомаергья исторически материализм.

Занятеш дІайолаелар йиллача хана. Берригаш дешабаьхкабар тетрадаш а долаш.

Дешара керда шу доладаларца дешабоагІараш даькъала а бийца, заняти дІайолайир А. Горбатенкос.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеш Коммунистически парте хьалхленца советски наха баьча боккхача балха яь анализ, советски общество экономически социально-политически дегІайоалаяра оттадаь деккараш, вай мехка коммунизм хьалъяра йола перспективаш, дунен тІа машар лоаттабаран социальни прогрессан тІехьара къовсам шиій къамаьла тІа новкъоста Л. И. Брежнева мишта белгалбаьккхаб дІадовзийтар дешабагІарашка пропагандиста.

ДешабагІараша дІаязйора новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлаш тІара керттера моттигаш. Советски наха хьалхашка латта декхараш айхха дувзар пропагандиста шоай коллектива гІулакхашца.

Цу треста чуйоагІа Ачхой-Мартановски, Назрановски, Урус-Мартановски, Сунженски районаш, Грозненски района цхьадола дакъа. Цу районий квартирашка газ чуюллаш даьха толамаши, нийсденна кхоачамбоацараши, уж дІадахара де дезараши дийцар пропагандиста.

Дика кхетабеча меттаца пропагандиста дийцачунга чІоагІа ладийгІар дешабагІараша.

А. Горбатенкос дІахо дийцар КПСС дІахьоча машарен халкъашта юкъерча доттагІален политиках.

Дика чакхъяьлар хьалхара занятеш Кирова цІерагІча колхозе (пропагандист колхоза парткома секретарь Ш. Фаргиев), Сунженски райисполкоме (пропагандист райисполкома председатель Б. Шадиев), школе-интернате (пропагандист Шумков), кхычахьа.

Занятеш ледара хилар «ЦІеча Эскара», XIX партсъезда цІерагІча колхозашка, кхычахьа.

Марксистско-ленински теори кІоаргга Іомадар, из вахара опытаце, хаьдда долча гІулакхашца дувза хар да пропагандистий, коммунистий, парте боацача активистий идейни тешам чІоагІбер. ХІаьта из де йиш яц марксизма-ленинизма классикий произведенеш, партийни документаш, кхыдола царна тІаэша литература кІоаргга ца Іомадича. Из дика кхетаду дуккха а дуккхагІболча пропагандисташа, цу хьакъехьара цхьайола опыт Іоаьдй.

Партийни организацеш лекхарийла я политически дешара тІахьожам лоаттабе, дешар дикагІа віаштІехьдаккха а занятеш яра методика эргаьккха тоае а.

П. ХОРОШИЛОВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома инструктор.

◆

ЛЕРТТІА ВІАШТІЕХЬДАККХА КАГИРХОЙ ДЕШАР

Укх кердача комсомольски дешара шера Сунженски районе дешар дІадоладир 950 совгІа кагирхочо. Соахка хинначул дуккхагІа хул уж. Белгалбаккха боагІаш ба дешара кердача шера кийчо еш комсомола Сунженски райкомои ВЛКСМ комитеташеи баь болх. Партийни организацеша йоакхояр бахьан долаш пропагандисташта юкъе дуккхагІа хилар коммунисташ, царна юкъе лакхереи йистейланза лакхереи образовани йола нах.

ДІадахача шерашка а санна, укх дешара шера занятеш дІайолаелар «Коммунизме даха Іомалу, коммунизм хьалъю вай» яхача ленински урокаца.

Боккха идейно-политически организационни боарам болаш хилар ленински урок Сунженски районни больницерча «атеистически знаней» кружоке. Цига пропагандист я коммунист Ашихманова Евгения Арсентьевна. Из больница берий отделене заведующи, РСФСР заслуженни лор я. ВорхІ шу да цо комсомольски дешара кружоке хьеха.

Ер дешара шу цо дІадоладир дешабагІаращца хьалхе а дика кийчо а яь. Берригаш а заняте баьхкабар. Цига хьийхаяр комсомола ветеран Кудинова Евдокия Захаровна. Цо кагирхошта дийцар эггара хьалхарча комсомольцаша «Коммунизме даха Іомале» яха В. И. Ленина васкет мишта кхоачашдора.

Заняте «Нохч-ГІалгІайчен комсомольцаш ленински васкеташ кхоачашдара тІехьа лоаттабеча къовсаме» яха реферат йийшар цу кружоке дешаягІача комсомолкас Афанасьева Валяс.

Евгения Арсентьевнас дешабаьхкарашта дийцар комсомола III съезде В. И. Ленина даьча къамаьла исторически лоархІамах, новкъоста Л. И. Брежнева укх шера харжархошта хьалхашка даьча къамаьла керттерча положенеех.

ЛадувгІараша дика кхетаергйолча меттаца Ленински урок елар цо. Холуш дар хьехархочо кхы тІаэша литература а дийша хилар. Дешабаьхкараша боккхача безамца ладувгІар цо шаьра, дужаш деча къамаьлага.

Занятеш дика хилар «Путь к коммунизму» яхача колхозерча «Кагирхошта партех» яхача кружоке а (пропагандист А. М. Бузов). Берригаш а ВЛКСМ членаш ба цу кружоке, 9—10 класс образовани а йолаш. ХІаьта пропагандист лакхера дешар йистедаьккха ва, цо кагирхошта хьеха кхоагІа шу да.

В. И. Ленина даьча къамаьлага ладувгІаш дІайолаелар XIX партсъезда цІерагІча колхозе Ленински урок (пропагандист В. Ереев). Заняте къамаьл дир ВЛКСМ комитета секретара Степановас. Цо дика доашхаш дийцар колхоза комсомольски организацена хьалхашка латтача декхарех.

Лаккехьа цІераш яьхараш санна дика ювца йиш йолаш яц Ассински консервни заводерча «Атеистически знаней» кружоке хинна хьалхара заняти (пропагандист Н. В. Бондарев). Комсомола комитета а е пропагандиста а віаштІехьдаьккхадацар Ленински урокагІа заняти елга. Мадарра аьлча эггара хьалхара заняти хила а хиланзар. Дукха ха дІаяхийтар тІехьагІа хургйолча занятей темаш ювцаш. Цул тІехьагІа мара заняти е волавалазар пропагандист. Холуш дар из хила ма воагІара кийча венилга. Е хаьдда йола план а е цхьаккха литература а дацар цун. Лекце тІа йийцараш яр яшха еза дуккха фактаци положенеши. Заняти ладувгІа дог ца доагІаш хилар. Цудухьа дешабаьхкараша башха теркалдацар пропагандиста дувцар.

Карабулакски химически реагентий заводе кружок лелаеш ва опыт йола пропагандист В. Горбоконь. Иштта волча цу пропагандиста эггара хьалхара заняти віалла хила а хиланзар. Иштта хІама хилар райпо а. Ленински урок хила йоагІача организационни собрани хилар цига, цига духхьала дІакхайкайир докладийи практически занятейи темаш ВЛКСМ комитета секретара Л. Солнышкинана а пропагандиста Р. Шамаевна а ха хиннаяц из собрани хьалххагІе е.

Кхоачамбоацараш дувцача белгаллаккха доагІа комсомольски политически дешара комсомоле боаца кагирхой кІезига юкъеозаш хилар. Кхоачамболаш дІахьоц пропагандистий дешар. Царех дуккхабараш КПСС обкома политически дешара ЩІено яьча семинарашка хиннабац.

Дешара шу дІа мара доладеннадац. Комсомола райкомо беррига низ тІабахийта беза нийсденна кхоачамбоацараш дІадахара, занятеш хила майоагІара хилийтара, дешабагІаращта знанеш ялара, цар идейни боарам лакхбара.

М. АРСЕМИКОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома пропагандан агитацен отдела заведующи.

БЕРКАТЕ ХИЛБА ХЬА КЪАХЬЕГАМ, ХЬЕХАРХО!

Кхоана — хьехархочун Ди

Интернациональни хьехархой коллектив я Грознерча № 39 йолча юкъерча школе болх беш яр. Царна юкъе ба дуккхача хана деиз болх беш, хьехара методика дика карадерзаяь бола хьехархой. Масала, 26 шу да Родненко Иван Афанасьевича хьехархочун болх бу. Цо массе а хана новкъостал ду къонача хьехархошта, кхо ца еш дІалу царна шиій говзал.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) хьехархой Л. Даудова, Р. Эскарханова, З. И. Болдырева, М. Ахмерзоева, Т. Макарова, Г. Нагорная дагабуьл Родненко Иван Афанасьевичаца.

МАССАНЕНА ДУКХА ЕЗА ИЗ

Назранерча № 2 йолча школа директора Мальсагов Ювсапа кабинете тхо даьгІаш хьачуяьлар сона йовзаш йола хьехархо Мартазанова Ахьмадхана Раиса.

Раиса къона яле а шин шу совгІа ха я цо берашта хьеха. Школа коллективо, дешархоша лоархІаши сийдеши я Мартазанова Раиса.

Раисас шоай школе йистеяьккхай итт класс, укхазара дІадоладеннад цун къахьегама вахар.

Цу хана школе тоъаш бацар хьехархой. Школа кулгалхошта лайра тІехдика дешаш хинна Раиса юхххьанцарча классашка деша дагІача берашта хьеха балха хьаэца. ЙоІ раьза хилар. Тамаш а яцар. Из мадарий массаза цо сатийса гІулакх.

Юхххьанца хала лацар аьлча бакъдац. Балха говзал яцар, нийслора аьнар ца деш дола бераш а. Цкъаза дог эккхар балхах, цхьабакъда школаца, берашца болча боккхача безамо сецайора из.

Диъ шера хьехаш хилар Раиса эрсий мотта литературеи. ХІаьта соахка март бетта деза къона хьехархо хьожаьй кхетама балха даькъе йола директора заместителалла. Болх дика лелабе, бераш коммунистически дог-уйла йолаш хьалкхеде, юкъарча вахаре хьинаре дакъе лаца кхоаю къона хьехархо. Кхаь шера болх баьб цо школа комсомольски организаце секретарь йолаш. ХІанз кхы а бехктокхамегІа декхар латт цунна хьалхашка. Из Ленински парте членалла яха лаьрххІа кийчлуш я. Цо кхетаду парте мугІарашка волча сага тІалатта декхар чІоагІа бехктокхаме долга, дикача гІулакхашца из цІи бакъъе езилга, массанахьа шийгара хьоккхам гойташ къахьега дезилга.

Соахка чаккхъяьккхар цо Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета филологически факультет. Цига шийна мел хьийхар дІадала гІерт из берашта.

— ПхелагІа шу да тха школа дешархоша Кьилбаседа-ХІирий республика Пригородни районерча Майски яхача юртарча школа берашца доттагІал леладу, яхаш дувц хьехархочо. — Каст-каста боагІа уж тхо долча, хІаьта тхо а тхоай аргІанна цаьцига хьоашалгІа долх. Массаза а хоза безаме, дег тІара къамаьлаш деш чакхдоал тха віашагІкхетараш. Оаха чакхйоах конкурсаш, олимпиадаш, спортивни яхьаш, сакъердаме сайренаш.

ХІанз бархІлагІча классерча берашта хьехаш я Раиса. Цо царна хьех эрсий мотти литературеи. Из гІерт эрсий меттах уж дика кхетабе, цун новкъосталца берашта байзаб эрсий цІи хеза йоазонхой, поэташ, цар произведенеш.

Бераша дукха хаттараш ду урокашка, царна ца ховр дІахьехаш, уж нийсача новкъа баха гІерташ шийна могар ду цо. Бераш Іомаду вай сийлахь йоккха Даьхе дукхаеза а, массе къамаи нахаца безаме хила а, царна эхь-эздел леладе а.

Берашта кхетам балара даькъе школа директора заместитель йолча Мартазанова Раисай біарг массенахьа кхача безаш ба. Цун хІара дийнахьарча балха юкъедоагІа организационни мероприятеш оттаелга, уж лерттІа чакхйоахилга.

Каст-каста віашагІкхет школа дешархой граждански а Даьхен а тІеманшка дакъа лоацаш хиннарашца, Социалистически Къахьегама Турпалхошца, производстве хьалхалаттарашца.

— Тха школе йолаш я тІема сийлен музей,— йоах къонача хьехархочо Мартазанова Раисас. Цига я граждански Даьхен Сийлахь-боаккхачеи тІемий турпалхоех йола материалаш. Кхы дІахо а из музей шеръе лерхІ Тутаева Идриса Аьсета цІи лелаеча тха школа пионерски дружино.

Чоалханен халел, цхьабакъда сий долаши ба хьехархочун болх. ВІалла а шек яьннаяц Мартазанова Раиса хьехархочун говзал ше харжарах. ХІана йоал из шек, цун біаргашта хьалхашка саг хьалкхуваш хилча, цун хьехамца нийсача новкъа ваьнна из дІаводаш хилча.

— Дунен тІа цхьаккха а хІама дац сагал дезагІа, — яхаш дувц Мартазанова Раисас. — Вай партеи правительстваи дукха гІулаккхаш ду бизза нах болаш кагирхой хьалкхебара. ХІаьта кхетам луш уж хьаькхебеча тхона а дукха гІойленаш яь партеи правительстваи укх тІехххьарча шерашка. Алавеш лаккдаьд дуккхача хьехархошта правительственни совгІаташ деннад. Аз доккха баркал ях даим тха йоакхо еш хьайоагІача вай хьамсарча партена а советски правительствана а. Сатем болаш бац хьехархочун хІара дийнахьара болх. Даим кердадар лохаш, толашагІдар балха юкъедоаладеш хила веза хьехархо.

— Ди сайренгахьа ласташ латтар со Назранера аравоалаш, сийрда хьежар дошо малх, цун зІанарашта кІала, хьалха санна къегар Кьилбаседа-Кавказа лоамий тхьамада — Бешлоам-Керта бовхьамаш. ХІаьта тахан сона яйза керда саг хьехархо Мартазанова Ахьмадхана Раиса урок яла йодаш яр вай эггара бочагІа йолча тІехьенна — берашта.

Р. МАЛЬСАГОВ.

Дего хьийха

25 шу да № 1 йолча Карабулакски юкъерча школа хьехархочо Шидова Елена Исаевнас хими хьеха. Балха йоккха опыт а кІоаргга знанеш а хиларо, дешара методика дика йоззаро гІо ду цунна шиій дешархошта бокка кхетам бала. Цо пайда эц дешар хьехара тайп-тайпарча методех, шоаш балхаш де Іомаду бераш, из бахьан долаш дешарах дикагІа кхет уж.

Цун дешархошта дуккхадеза хими. Елена Исаевнас хьехаш школа чакхъяьккхача дуккхача дешархоша хорж химеца юваенна професси. Цо хьийха В. Рыбалко хІанз дешаш ва Д. И. Менделеева цІерагІча Московски химико-технологически институте, хІаьта Г. Круглов — М. В. Ломоносова цІерагІча московски химически технологе институте.

Елена Исаевнас хьехача дешархоша хІара шера призовой моттигаш йоах химех дІахьоча районни республикански олимпиадашка. Укх шера № 1 йолча Карабулакски юкъерча школа къонача химикаша хьалхара моттиг яьккхар химех хиннача республикански олимпиаде.

Укх тІехххьарча ворхІ шера химех хиннача Ерригсоюзни олимпиадашка дакъа лоацаш хиннав Елена Исаевнай ялх дешархо — Вершовский Михаил (шозза), Бородацкая Татьяна, Фролов Сергей, Любимцев Владимир. Укх шера химех хиннача Ерригсоюзни олимпиаде дакъа лаьцар нийслагІча классерча Антощук Константина. Юртарча хьехархочун боккха толам ба из. Иштта да бераш дезаш, ше хьехача предметах царна кІоаргга хьехам луш, коммунистически хьысапе бахеи къахьеген уж Іомабеш Елена Исаевнас беча боккхача балхах даьнна беркат.

ДІаух шераш. Цо хьийха цхьабараш даьнна балхаш деш ба. Цхьабакъда шоаш миччахьа къахьегаш бар аьнна, царна йиццац шоаш нийсача новкъа баьха хьехархо Елена Исаевна. Цудухьа доккха баркал а йоах цар цунна. Цун творчески балха тІа ши лостам ба: шиій балха говзал хадданза лаккхьелгеи массе оагІорахьара берашка беш бола болх тоабелгеи.

Ховш ма дий, химически экспериментехи гойтара тайп-тайпарча средстваехи пайда ца эцаш хилча берашта хими дика Іомалургдоацилга. Из дика кхетаду Елена Исаевнас. Укхаза ше болх беш мел йолча хана гойтара пособеш хилийтара чІоагІа йоакхо еш хьаеанай башха-дика хьехархо. Школера химически кабинет районе дикагІчарех цаІ я. Цига дешархоша кхоачашду кердача программагІа де деза лабораторни балхаш.

Хими хьехара методика дика ховш йола хьехархо хинна Іац Е. И. Шидова. Из я хьехархо-новатор. Елена Исаевнас дика кхетаду, дешархошта хими дезадалийтара, царна кІоаргга знанеш ялара гІулакха, цо ше а даим шиій балха говзал лаккхъе езилга. Из цо да а ду.

В. БАКАЛЮК.

Керттера декхар — керда саг хьалкхевар

Кхоана вай мехко дезду эггара а шиій хьамсарагІчарех цхьа цІей — хьехархочун Ди. Эггара бехктокхамера, берригнеша юкъера дешар дешилга Іалашдеча шерара декхараш кхета а деш, кагирхошта хьехареи царна кхетам балареи балха доккхий толамаш дахарца белгалдоаккх укх шера Нохч-ГІалгІайчен хьехархоша шоай цІей.

Укх тІеххьарча шерашка Нохч-ГІалгІайчен школай педколлективаша шоай берригача балха ларде лувц кердача тайпара дешар хьехареи кагирхошта кхетам балареи, толамца массане юкъера дешар дешилга Іалашдара, юртарча юкъара дешар Іомадеча школай болх дІахо тоабара хьакъехьара КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцамаш.

Вай республикерча школаша дІадахача шера баьча балхо торо лу кхуаш йоагІача тІехьенна дешар хьехареи цунна кхетам балареи балха керда гІа баьккхаб ала. Из торо вайна еннар хьехарчочун хьинарера къахьегам ба.

Нохч-ГІалгІайчен школашка берашта хьехаш 13.000-нел совгІа хьехархой ба. Боккха низ ба из. ХІаьта тахан а вай ала йиш яц республике мел эша хьехархой ба аьнна. Школаш хьехархошца Іалашъелга эггара лоархІамегІчарех цхьа оагІув я. Цунца дувзаденна да дуккхагІча даькъе дешара-кхетама болх дІахо тоабелга.

Хьехархой кадрашца Нохч-ГІалгІайченна Іалаьмате доккха новкъостал ду Российски Федераце областаша, автономни республикаша. ХІара шера цар вай республике боахкийт лакхера а юкъера а педагогически дешар дийша къона хьехархой. Царех дуккхабараш массе а хана бус вай республике, интернациональни дезале зІашагІ а кхийте.

Алхха укх шера аьхки вай республике баьхкаб 671 лакхера дешар дийшаи 400 училищаш чакхъяьхаи къона специалисташ. Цул совгІа Грознерчеи Гудермесерчеи педучилищаша арахийцав 400 гаргга хьехархо.

Дег тІара баркал алар лов сона Нохч-ГІалгІайчен школаш хьехархошца Іалашъяра вежарашха новкъостал деча мехкарча вузий коллективашта. Царна юкъе я Балашовски, Борисоглевски, Владимирски, Ивановски, Калужски, Псковски, Ульяновски, Курски, Елецки, Пятигорски, Ставропольски, Московски, Армавирски, Адыгейски, Белгородски, Калужски, кхыйола институташ, Ростовски, Кубански, кхыйола университеташ.

Къаьст-къаьстача хьехархоша баь ца Іеш, біарччача педколлективаша а дукха болх чакхбоаккх дешар хьехара боарам лакхбара, шоллагІча шера чубусараш ца хилийтара. Из болх а, буззабенна ба школай материально-технически база чІоагІъярца, кабинетий система шеръярца, керда школаш хьалъярца, йолаш яраш шеръярца, хьехархой болх дІахо тоабарца, дешархошцара, цар даьшцара-ноаношцара кхетама болх лерттІа віаштІехьбаккхарца, кхы дуккхачунца.

Вай республике пхи эзарнел совгІа хьехархой ба берашта кІоаргга кхетам а луш 100 процент успеваемость Іалашъеш. Тахан вай цІераш яха йиш я къаьст-къаьстача хьехархой меттел, къонача тІехьенна дешар Іомадечеи кхетам лучеи доккхий толамаш доахача біарччача педагогически коллективай. ХІара районе я уж.

Хьехархой а педколлективай а толамаш гойтара дІадахача дешара шера ктогех цхьадола таьрахьаш доаладе лов сона. Ерригача республике юкъера лаьрхІача успеваемость 98 процент я. Укх тІехьарча шера шозза кІезигдоннад школашкара дІауха бераш. Нагахьа санна массехк шу хьалха цхьоалагІча классашка хьаийцача 100 берех аханеша мара 8 класс чакхйоаккхаш хиннаеце, хІанз 79-не чакхйоаккх. Дукха созбаьннаб «4», «5» йолаш дешара шу чакхдоахараш.

Тахан хІара хьехархочо, хІара педколлективо кхетаду хІанзарча хана юкъера дешар хьехача школана хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара, КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето «Берригача кагирхоша юкъера дешар дешилга Іалашдар йистедаккхареи юкъера дешар хьеха школа дІахо дегІайоалаяреи хьакъехьарча» соцам тІа белгал мадаккхара, «Къонача тІехьенна дешар Іомадареи кхетам балареи гІулакха обществана хьалхашкара хьехархочун бехктокхам лакхлуга. Хьехархо дерригача шиій вахарца, оамалашца, гІулакхашца коммунистически нравственноста, идейно тешаш хилара, культура, принципиальни а шерра эрудици йолаш а хилара шийгара дешархошта хьоккам луш хила везилга».

Дукха бувца йиш я дешархой Іомабара, царна кхетам балара балха тІехдика толамаш даьха хьехархой. Царех ба Сунженски районера Карабулакски юкъерча школа директор РСФСР школай заслуженни хьехархо М. С. Фролов, Орджоникидзевски юкъерча школа директор Р. И. Гайтукиев, Серноводски юкъерча школа эрсий меттеи литературеи хьехархо Л. С. Сагариева, МагІалбикера № 20 йолча школе математика хьехаш йола Э. Я. Султыгова, № 3 йолча юкъерча школе математикеи физикеи хьехаш йола Коригова Іашат, немций мотт хьехаш вола Н. Ф. Пущин, Юкъерча Ачалкхерча школа директор Хамхоев Гелани, Надтеречни районера Гвардейски юкъерча школа директор М. И. Ибрагимов, Надтеречни юкъерча школа директор М. Ю. Усманов, Наурски районера «Советски Россия» яхача комсаш лелаеча совхоза юкъерча школа математика хьехархо К. И. Васильева — РСФСР школай заслуженни хьехархо, Нож-Юртовски районера Энгенойски юкъерча школа математика хьехархо З. М. Чуркина, дуккха кхыбараш.

Къаьстта ала лов сона МагІалбикерча Э. Я. Султыговайх, Московски институт йистеьккхачул тІехьагІа цо вай республике болх бу 15 шу да. Е укхазара цІаккха дІаяха лаьрхІа а яц из. ХІанз аьлча из гІалгІачунга маьре а яха дезал а болаш я. Цунна шоллагІа даьхе хиннай Нохч-ГІалгІайченах. Иштта я нохчочунга маьре а яха кхо бер а долаш йола Нож-Юрта районерча Энгиноевски юкъерча школера Зоя Матвеевна Чуркина а. 16-гІа шу да цо гІазаман юрта хьехархочун болх бу. Денгара-денга дуккхагІа хул иштта бараш.

Шиій болх дика ховш, дукхабезаш, хьехара накъаш дизза карадерзадаь, шийдараш санна бераш дезаш бола хьехархой хиларах тийша да хІанзарча хана школашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш дизза кхоачашделга. Шиій хана дерригача дуненна вовзаш волча хьехархочо А. Дистервега белгалдаьккхад «...вочча хьехархочо бакъдар дІвоал, хІаьта дикачо из ше хьалаха Іомабу». Иштта ба вай дикагІбола хьехархой. Цар Іомаду шоаш хьеха бераш уйла е, бакъдар шоаш хьалаха, лоацца аьлча коммунистически вахара кийчду уж.

Іалаьмате боккха ба дешархошта коммунистически кхетам лучара хьехархочун лоархІам. Л. И. Брежнева белгалдаьккхад: «Хьехархочо, боккъонца сурт оттадеш аьлча, ханашта юкъера бувзам Іалашбу, из — ноахалашта юкъерча бувзама зІанара чІуг я. Цо шиій тайпара тахаченгара эстафета кхоаненга дІалу, цо хьехархочун къахьегам безам тІаозаш а, боккъонца творчески а бу».

Іалаьмате боккхача лоархІамеи бехктокхамеи декхараш да кхоачашде дезаш школашта хьалхашка латтараш. Царех керттера да берригача кагирхоша юкъера дешар Іомаделга чакхдаккхар, школай материальни база чІоагІъелга, беррига дешара-кхетама болх дІахо тоабелга.

Деза-доккхача цІейца даькъала хилба шун, хьехархой, уж декхараш кхоачашдеш оаш бу хьинаре болх! Коммунистически кхетамца къона тІехьа кхееча керда толамаш даха хьайла шун!».

М. ГАЙТАМИРОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министерства школай балха инспектор.

Кхо шу хьалхагІа, Гатчински педучилище йистеьккхачул тІехьагІа енай хьехархо Петрова Вера Ленинградски областерча Гаврилово поселке. ХІаьта хІанз поселкерча къаьна а къона а мел волча шоай, гавриловски лоархІ из, сий деш Вера Федоровна оал цунах.

ПетровгІар беррига дезал студенташ ба. А. И. Герцена цІерагІча Ленинградски педагогически института кхоалагІча курсе деша ягІа Вера. Цун мар Александар, электромонтер, Къилбаседа-Малхбузен политехнически институте деша вахав.

СУРТ ТІА: урок чакхъяьлча а дІахо дода математика.

Ю. Белинске сурт.
ТАСС фотохроника.

НИЙСА КХЕТАМ ЛУШ

— ХІанз хьатІайозлаш латта буци тохаш доля зизен далла лайча докъа а деяна, дукхаха йоащцаш хиина Іа юхаотта йиш я-кх хьа нанзе хьона даьча хьехарагІа. Из цІаккха а хиннадац, е хила йиш а яц. Вайна езе а ца езе а біаьсти шиій хаццахьа яргья, кІаьнк. Из ца ялийта низ бац дунен тІа. Со-м яллац хьога хьа нанас мел яхар харцда ала. Харцахьа ма лелалахь, дика дешалахь, хьайна хьехархоша аьннар делахь яхаш хьона цо ду хьехамаш-м нийса да. Бакъда дыно дувцар харц да. Из хьаэца мегаргдац. Цо хьо харцахьарча новкъа вугаргва...,— иштта къамаьл деш яр цхьаи дешархочунца Грознерча № 2 йолча школа-интерната хьехархо Османова МаріІат.

Из дар «Даьлах теший хьо?» яха хаттар тІадоля анкета цу классе чакхъяьлначул тІехьагІа. 36 берах кхаьнне даьлах тешаш аьнна яздаьдар. Цу кхаьнех цаІ вар хьехархочо къамаьл даьр. Царех хІара бераца къаьст-къаьста кхетама болх бир МаріІата. Цунна гучадаьлар цу берий даьй-ноаной дынах чІоагІа тешаш хилар. ТІа а бийха, царца къамаьл дир МаріІата, дІакхетабир уж дына хьехамаша берашта доккха зулам деш хиларах.

МаріІата боккха атеистически кхетам лу ше хьехача берашта.

— Шишерга дІабаргбац лы, — йоах Османовас. — Из кІоаргга Іилмаи кхетам а луш дІабаккха беза.

Истори хьехаш йолча Османовайна дувца корадоагІар ды харцлувш хилара бахьанаш.

Урокаш тІа баь Іац из дына духьалара хьехам. Цкъа цо яьча атеистически сайрене баьхкабар города кхыча школашкара директораш, завучаш. Дешархошта цу тайпара атеистически кхетам балара пайдане хургйола хІама зийра цар.

Ше луш бола из кхетам Османовас айхха бувз интернациональни хьехамца, дІадовзийт дыно тайп-тайпарча къамех болча къахьегамхошта юкъера доттагІал чІоагІдара новкъарле еш хилар.

Ше хьехача берех боккъонца бола интернационалисташ бе гІерт Османова. Из ше а я тайп-тайпарча къамех болча нийсархошца хьалкхийна. Шиій кхи шу долаш городе Чимкенте нийсъелар из. Цига дешаш йистеяьккхар цо 9 класс. ХІаьта 1957 шера Грозне шоай дезал баха хайшача, МаріІат педагогически училище деша яхар. Школе дешача хана деиз дагадоаллар цунна хьехархо хулга. Цунна дукха безар шийна хьийха нах, царча тара хила, уж санна берашта хьехаш хила безам бар цун. КхоачашхилармаріІата дагадаьллар — 1961 шера цо геттара дика дешаш чакхйоаккх Грозненски педагогически училище. ТІаккха Шолже яхача юрта цхьан шера школе болх баьчул тІехьагІа Грозненча № 2 йолча школе-интернате воспитателалла а юххьанцарча классашка хьеха а хьожаю из. Уж шакхе а болх беш цунна гучадоал боккъонца хьехархо хилара шийі образовани кІезига хилар. Нохч-ГІалгІай педагогически институте заочно деша йода Османова.

— Сона къаьстта хала ха яр из, — яхаш дувц МаріІата.— Школера болх, дешар, намогаш вола да, цІагІа хІама хьаде воаца саг, цул совгІа чухьа Іе йоаца лерттІа фусам — дерригаш а цкъара віашагІкхийттадар. ХІаьта а кхы къар ца луш дІачакхйоалаелар со. ЧІоагІа новкъостал дир сона тхоай директора, опыт йолча хьехархоша. Дешарах са дог эккхийтацар цар.

Институт чакхъяьккхача йоккхагІча классашка истори хьехаш хул из. Шиій предмет хьехарал совгІа, цо боккха общественни болх бу интернате. Ше воспитатель хиларах тарра, берашта интернациональни кхетам лу, доттагІала сайренаш ю, резолюционни тІема, къахьегама сийлен моттигашка экскурсешка кхувл бераш, цхьана віашагІа а техе, дикача кипога хьажа луг.

Доккха доттагІал госсадолийтно дешархой «Красный молот» завода къахьегама ветеранашцеи производстве хьалхалаттарашцеи. Цунца берашка къахьегама кхетам эцийт. Беррига ше беш бола кхетама болх цо бу школа директцеи партийни организацеи дага а ювлаш, комсомольскии пионерски организацешца оагІув а бехкаш.

Шиій предмет дешархошта дукха дезалургдолча а дика кхетадергдолча а тайпара дІахьеха ховш, школа вахара юкъе дизза дакъа лоацаш, шийгара эша новкъостал де кийча йола Османова дукха езалу хьехархошта а дешархошта а. Шийна де тІадилла моллагІа а гІулакх дизза а хаппахьа а чаккдоаккхаш йола комсомолка школа-интерната коммунисташа шоай мугІарашка дІаэц. Уж теш Османовас ленински парте члена цІи лакха лоаттаергхиларах.

Деррига шаьра дІадаханзар МаріІата вахар. Доккхий халахстараш а нийсденнад цун вахаре. Эггара дуккхагІа эшача хана да кхелхар. Шийна маьхеттара нийсваланзар цІеи да а — ходадийзар цунцара вахар. Бакъда цу саготонаша йохаяьнзар из, дІабаккханзар берашцара цун безам.

— ЩІаккха а божаргбац са берашцара безам, из тІехьтІехьа совбувл са, — йоах Османовас.

Цо хьийха бераш хІанза производстве болх беш а вузашка дешаш а да. Китидзе Нугзар Улан-Удэрча Восточно-Сибирски технологически, Аисупова Галя Грозненски мехкдаьтта, Титюренко Люда Ставропольски медицински институташка дешаш ба. Царна йиццац шоашта дукха еза хьехархо МаріІат. Укх шера ше каникулашка волаш Османовах біаргтоха вена хилар Китидзе.

Цо цхьаккха хІама кходац хьатІаккхувча тІехьенна дешар хьехара, коммунистически кхетам балара.

— Дог цІена, хьехархочун болх дукха безаш, хадданза шиій говзал лаккхъеш, эшшача гІо де кийча йолаш саг яр тха МаріІат Хасановна, — йоах № 2 йолча школа-интерната директора Латвинов Николай Федоровича. — Из тхоашта яц салалац тхога хІанз а. Шийх дика уйла юхейита дІаяхар из.

Шийтта шера хьийхар Османовас цу интернате. Укх шера йоккха педагогически общественни балха опыт йола, организаторски талант йола коммунист Османова болх беча кагирхой республикански очно-заочни школа завучалла хьожаяй.

Ю. ЮСУПОВ.

ХӀанзарчар тайпарча кердача гӀирсий паргӀатача наькъий ерригача хозалца вайна хьалхашка хьаотт немецки болхлойи ахархойи социалистически паччахьалкхен столица.

ХӀалакъяьча фашизмо йохаяьча моттиге къахьегамхоша хьалъяьй керда сийрда город — демократически Берлин.

СУРТАШ ТӀА: ГДР тахана ра ди; дохадаь гӀирсаш чухийрца моттигаш цхьалхайоахаш ба Берлине баха нах. (1951 шу);

АДН—ТАСС сурт.

ДоттагӀала наькъаш

Город Эрфурте — из цӀи йолча округа центре — дӀамелхьежача хьалдеш латт керда гӀирсаш. «Поточни гӀирсаш хьалдара метод толаме караерзаяра тхона новкъостал даьд Вильнюсерча коллегаша, — йоах моттигерча цӀенош деча комбината бригадира Дитмар Мюллера. — Итт шу дӀадаьннад тха предприяти специалисташи болхлойи каст-каста литовски предприятешка ухаш, балха опыт дӀа-хьа эцаш бола».

Зизай столица оалаш гӀоръяьлла я Эрфурт ГДР-е. Аьхки цу шерача тюрингски городе социалистически мехкий халкъа искусства юбилейни фестиваль хилар. ГДР 25 шу дизара хетаьяр из. Цхьа миллионни ах миллионни саг хӀана хиннаваш аьнна хиннав 400 совгӀча представлене. ГӀорлаьннача эрфуртски зизай букеташ ера фусамдаьша СССР-ерча, ПНР-ерча, ЧССР-ерча, вежарашха долча кхыча мехкашкарча самодеятельни коллективашта.

Ингали дукха хиларца гӀоръяьнна я Эрфурта округ. Ильминаура завод укх тӀеххьарча шерашка дикка шеръеннай. Цу гӀулакха кӀезига хӀама даьдац Польшерча специалисташа. Цхьабакъда, Ильминау — из ингали хинна Ӏац. Дукха ха йоаццаш ший ткъо шу дизар белгалдаьккхар Лаккерча технически школо. Шерра бувзамаш да цун Москверча, Братиславерча, Ниссерча, Будапештерча университетагашцеи институташцеи. Цу вуз дипломаш хӀанзале дӀанийцай кхыча мехкашкарча 400 студенто. ХӀанз Ильминау традици я хинна дӀаэттай ДРВ-ерча студентаща салоӀаш йола «Ахканара Котталон-лагерь». Округа эггара къонагӀа йола город — Лейнефельде. ГДР-е эггара йоккхагӀйола фабрика цига хиларах гӀоръяьнна я из. Иа кийчъеча новкъостал деш хиннаб СССР-ера, ЧССР-ера, ПНР-ера специалисташ. Укхаза советски боамбехи хӀаьта ишта ГДР-е хьабаьча синтетически хьаьсахи трикотажни аьхинг ду.

Зуль округа доазон тӀа улла Оберхоф, хетаргахьа. ГДР-е бахача наха эггара дукхагӀъезаш йола моттиг я. Оберхофа башха-хозача отделашкен спортивни комплексашкен югославски гӀишлонхой къахьегам дӀабахаб.

Эрфурт округо доттагӀал тӀехь леладу корта болаш йола бувзамаш — ший 25 шу дизар белгалдоаккхаш йола ГДР кхыча социалистически мехкашца ювзайолийташ долча гӀулакхий дукхача наькъех цаӀ мара бац.

Уве ЕНТЦШ,
немецки журналист.
(«Панорама ГДР» — АПН).

КХОАЛАГӀЧА НОАХАЛА КХЕЛ

«Лейна-Верке» яха Вальтер Ульбрихта цӀерагӀйола комбинат (30 эзар болхлой, гӀулакхера нах, инженераш) тхона йовзилга дӀадоладелар 45 минута «КхоалагӀа ноахал» яхача фильмага хьажавца. Дукха уйлаш дег чу йоссаеш дола кадраш бӀаргадайра тхона предприяти хьалъе йолаелча девз хьадоагӀача цун историеца. Лоаца оттаьча документальни материала тӀа хьахьекхай немций кхаь ноахала кхел: йоккхача капитала доал даьраша цхьоалагӀча империалистически тӀема болх байтарий; тхьовра хиннача тӀех низ болча «И. Г. Фарбениндустри» яхача концерна даьшен царца фашизмои шоай къахьегами вахари шоллагӀча дунен тӀема дӀадаланза ца боалача оттабаьча немций; хӀаьта юххера а, маьршача кхолламеча къахьегама эмблема тӀайовлла байракх а йолаш йола керда, социалистически общество укх 25 шера хьалъеш боахкача немций кхел.

Цехашка вӀашагӀкхийтар тхо цу фильма турпалашца — «Лейна-Верке» химкий кхоалагӀча ноахала викалашца. Болхлочо Хорст Крауза, кагирхошта керте латтачо, дийцар тхона ший къахьегама кхел мишта нийсъеннай. Профессионально-технически училище общеобразовательни школа йистеяьккхачул тӀехьагӀа слесара говзал Ӏомаяьй. Кийчон курсаш йисте а яьха, сайрийнарча техникуме деша вахав. Ишта ба предприятерча дукхагӀболча болхлой кикъ. ХӀара къоначa сага йиза Ӏалашъяь торонаш я конституце тӀа дӀаязъяьча къахьегарен профессиӀомаяреи бокъонах найда эца. Укх тӀеххьарча 10 шера 17 эзар квалифицированни болхло кийчваьв комбината профтехучилищо.

— Керттердар, — белгалдоаккх Хорст Крауза, — халкъа предприяте бизза бола дай а хинна дӀаэттача тха болхлой, къонача а ветераний а вахарах, шоай таханарчеи кхоанарчеи делах бӀубенна хилараx латташ хила а таллу.

Саг цхьай кхоаненах бӀубенна хилар — социалистически Германена карагӀдаьннача сийлахь-доккхийча хӀамаех цаӀ. Из бӀубенна хилар кхы тӀа а чӀоагӀду эггара хьалха (предприятешка, юртбоахама кооперативашка, городашкеи юрташкеи социально-экономически проблемаш кхоачаш мишта ю хьежача, статистически данийш яьшхача тхоашта бӀарга а гуш тха дог тийшама хиллара) ГДР экономика тӀа чӀоагӀагӀа дегӀаухаш хиларца. 1971—1973 шерашка промышленни товарий производство 19,9 процент лакхъеннай, хӀаьта цу СЕПГ VIII съезда планагӀа лаьрхӀача темпел дикка лакхагӀа хул. Алхха дӀадахача цхьан шера 5,5 процент алсамъяьннай къахьегамхой доход.

Социальни беркат дукагӀа девз вӀаши нийсдича. ГДР-е планови социалистически экономика толаме дегӀаахаро Ӏалашду къахьегалургдолаш мел болча бахача наха ма бу болх хулийтилга. Хьабе болх ца хилар 25 шу хьалхагӀа девзаш дӀадаьккхад. Лоаллаха, ФРГ-е, алхха укх тӀеххьарча цхьан шера хьабе болх боаца нах 2,5-зза хӀана хиннабаш аьнна дукхагӀа а хинна, 490 эзар сагал тӀехбаьннаб. ФРГ боахама министра Г. Фридерихса журналисташка хьакхайкадаьд, хьабе болх боаца нах тӀа-тӀа дукхагӀа хургхилар. Хьабе болх уизаре кӀезигбеннаб хьабе болх боаца нах хӀанзле а 11 миллион сагагӀа дӀаккхьачача Франце, Англе, США, дегӀалаьхкача кхыча капиталистически мехкашка.

Галле — Нойштадта — социалистически паччахьалкхено «Лейна-Верке» а «Буна» а химически предприятей болхлоштен гӀулакхерча нахан хьалъяьча башха-хозача хӀанзарча города — тикашка цӀен-ноанойца къамаьлаш хилар тха. А, уж кхерац кхоана дулха е шуръйина, барзкъашта е туфлешта маьхаш тӀакхетар. Кхыча бесса да цар гӀулакхаш: дезала бюджет хӀара шера лакхлу, хӀамаш дукхагӀа ийе йиш йолаш хул. Социалистически неӀеции паччахьалкхено укх 20 шера лакх ца долийташ лоаттаду потребительски товарий маьхаш, лоха лоаттаду квартплатеи коммунальни гӀулакхаш дарах боаха махи. Цунца цхьана, бахача наьха реальни доходаш хӀара шера юкъера лаьрхӀача пхи процент лакхлу. 1971—1973 шерашка ГДР миллионаш болча къахьегамхой алапеши пенсеши лакхдир.

Цу тӀа дӀатӀатоха деза общественни потребление фондашта паччахьалкхено хьежадеш а юкъарчал доаццаш хӀара дезала вахаран бюджетан гӀойле ец а дола ахча. Оцдоча даькъе цу фондера хьайиду мах боацаш дешийтарга, медицински гӀулакхаш дарга, мах боацаш моллхаш теларга, социальни хьисаперча тайп-тайпарча выплаташкеи льготашкеи квартирах боаха мах лохбарга а розничи маьхаш лакх ца долийташ лоаттадарга а дӀаухийта ахчаш.

ГДР халкъа боахам сихха айлуш хиларо, дунен халкъашта юкъера социалистически интеграци дегӀааxаро керда торонаш хулийт социально-экономически проблемаш дӀахо къестаяра. «Долла хӀама дерга сага торо лакхъяра, халкъа ираз хилийтара, болхлой классен берригача къахьегамхойи хьаштий духьа» яха социалистически общества масса за а хинна девиз марде уллаш йола паччахьалкхен план дӀахорча пхе шера хӀанзле а оттае йолаеннай планови органаш.

Л. МИЛОВАНОВ,
Г. СПИРИДОНОВ,
АПН. спец. корр.

Берлин — Москва.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КУЛЬТУРА ТОАЯЛАР

Культурни революци — халкъа Ӏаьдал латтача шерашка Германски Демократически Республике хиннача оалангарча революционни эргалонех дӀадаккха йиш йоаца доккха дакъа.

Германе исторе чухь духхьашха шерра яьржар народностей гуманизман идеяш чулаьца произведенеш. Болхлой классей беррига къахьегамхойи караяхар искусствои культуреи. Социалистически общества хӀанзарчеи хьалхарчеи беррига духовни культурни фузкъашка бода никъ болхлоштеи ахархоштеи хьабийлла ца Ӏеш, юкъарчал доаццаш самхетамей творчество лелаяра тешшаме торо а елар царна. СССР-ен кхыча социалистически мехкийн опытагӀа ГДР-е хьаяьча образованеи квалификаци лакхъяреи опыто новкъостал даьд халкъа творчески низаш паргӀатта дегӀадахкара.

Тха болхлой классо хӀара шера дикагӀеи шаьрагӀеи кхетабу социалистически культура хьакхолларн лелаери йолча ший исторически лоархӀам. Из гуш да тахан къахьегама, общественни, культурни гӀулакхий айх ха бувзам хиларах. Укхаза хоадамболлаш дола дакъа лоац ГДР промышленностен юрта боахамей шерра яьржача социалистически яхьо. Яхь лелаю планови заданеш кхоачашиi тӀехкхоачаши яр духьа лелаьь ца Ӏеш, общеобразовательни культурни боарам лакхбар духьа а. Социалистически яхье дакъа лоацача ерригача производственни коллективех (хӀаьта цу тайпара бригадашца участкаши хӀанз ГДР-е 160 эзар совгӀа я) 80 процент, яраша культурни образованей боарам лакхбара къаьстта планаш оттаяьй.

ГДР предприятешка каст-каста культура цӀейш дезду. Цар новкъостал ду искусстваи культураи дикагӀйола произведенеш дукхача наха дӀайовзийтара, культура деятелашцара бувзамаш чӀоагӀду, творчествана уйла тӀаерзаю.

Шерра яьржай тхаьнцига халкъа духовни эстетически кхетам балара дукхача хьалеповкъостал деш йола халкъа творчество. ХӀара шера цкъазза хул художественни самодеятельноста традиционни окружной фестивалаш. ГДР-а миллион совгӀча гражданаша хьинаре дакъа лоац тайп-тайпарча самодеятельни коллективашка. Профессиональни самодеятельни артисташта, художникашта, музыканташта юкъе чӀоагӀача доттагӀала бувзамаш тоссаденнад. Культура дукхача деятелаша кулгалду халкъа коллективашта.

Къахьегамхой культурни хьинар айдалар гуш да уж тӀа-тӀа дукхагӀа выставкашка, музейшка, театрашка, концертни залашка ухаш хиларах а. ХӀанз ГДР-е бахача наха хӀара виълагӀвола саг библиотекашкара книжкаш дешаш ва.

Культуран искусстван гаьзашта нах тӀа-тӀа дукхагӀа тӀаькхувш хилар социалистически культурни революцеца карагӀдаьннача керттерча хӀамаех цаӀ лоархӀ оаха. Капитализмо лакха шув лоаттабу искусстванеи халкъаи юкъе, культура деятелаштеи къахьегамхоштеи юкъе. Социалистически обществе творчески интеллигенцие айхха цхьоагӀо хул болхлоштеи ахархоштеи. Цу цхьоагӀоно вӀаштӀехьдаьккхад тха искусство шерра дегӀаухилга, тоалулга, цун дерриге тайпаши жанраши тоалулга.

Социалистически къамая культура белгалагӀа йола оагӀув — интернационализм кӀоаргьллар. ГДР къахьегамхоша хадланза Ӏомаю советски халкъа дукхача къамий дӀаьхий культуреи искусствои, цу даькъе кхыча социалистически мехкашта карагӀдаьннараш, дунен прогрессивни культураи искусстваи дикагӀйола произведенеш.

ГДР-ерча культурни революцеи искусстваи культураи деятелашта хьалхашка шерра перспективаш хьайиллай къахьега саг — кхолламаш дери рузкъа хьадери — хеставеш йола керда башха-дика произведенеш араяхара.

Ганс-Иоахим ХОФМАН,
ГДР культура министр.

(«Панорама ГДР» — АПН).

Берлин.

Бувзамаш шерлуш латт

БЕРЛИН. ДоттагӀала кабинеташ — уж шоай тайпара информационни консультативни пункташ я германо-советски доттагӀала Общества ГДР заводашкеи гӀишлошкеи, учрежденешка а юртбоахама производственни кооперативашка а вӀашагӀъехкаш йола. Республикерча къахьегамхошта цар новкъостал ду Советий Мехках, СССР машара политиках йола шоай знанеш шеръяра, советски производстве хьалхалаттарий опыти керда методаши йовзара.

ХӀанз республика городашкеи юрташкеи болх беш я 800 совгӀа доттагӀала кабинет.

ЧӀоагӀа хьоабаллеш да Галле округе болх беш йолча доттагӀала кабинетий гӀулакхаш. Уж укхаза 120 совгӀа вӀашагӀъеллай. Цу промышленни районе бахача наха юкъе къаьстта могаш я кабинеташа вӀашагӀтеха СССР вахарах йола выставкаш. Мехка езача юбилейна германо-советски доттагӀала Общества активисташа керда экспозици кийчъяьй «Германо-советски доттагӀали ГДР 25 шу дизари» яхача темах лаьца.

(ТАСС).

ГДР гражданаша хьанареча къахьегамца белгалдоаккх республика юбилейна шу. Мехка яьржача социалистически яхьа инициаторех цаӀ — Эрфуртера «Умформтехник» яха кузнечно-прессови оборудоване комбинат. Предприяте ший продукци Ӏалашду СЭВ-а членаш дола мехкаш.

СУРТА ТӀА: комбината цехе нийсъеш латт керда оборудовани. Укхаза оттаьй Советски Союзе хьаь кхестача бурчолга хьисапера универсальни токарни станок.

АДН—ТАСС сурт.

БЕРЛИНА ГӀИШЛОНХОЙ ГӀУЛАКХАШ

Таханарча Берлина пейзажах дӀакъоастаде йиш йоаца цхьа дакъа а хинна дӀаэттай гӀишлошъечара башенни кран. Болх кхехкаш латт 50 эзар саг керда ваха хоаве лаьрхӀача керда гӀирсаш урагӀъухаш латтача Ландсбергер-шоссе — Вайссензеервеге. Реконструкци юлиста нах бахача болхлой районашта.

Ши бӀаьи ах бӀаьи эзар саг чуховргволаш йола 55 эзар керда квартира хьалъергья ГДР-а столице 1980 шерале. Деш дола къамаьл башха-хозача архитектурагӀа хьаллерггдолча чуӀеча цӀенойи общественни зданейи хӀанзарча комплексай хьакъехьа да.

Теркам тӀаозаш я цифраш: 1973 шера кхо бӀаь эзар совгӀа столицера нах бахар тӀом чакхбаьнначул тӀехьагӀа керда хьалъяьча е модернизаци яьча квартирашка. 1980 шера, правительства Берлина оттаяь программа чакхъяьккхачул тӀехьагӀа, цига бахача нахах ахакел совгӀа бараш хӀанзарчаа тайпара йолча комфортабельни квартирашка бахаргба.

ХӀаьта ерригача ГДР-е чуӀе цӀенош хьалдара планех лаьца аьлча, уж а пеш... 1971—1975 шерашка хьалъяьи модернизаци яьи яла езаш я 500 эзар квартира. ЧуӀеча моттигий хьалаш хӀанзле а тоадаьд миллион совгӀча граждаций. ПланагӀа лаьрхӀача ханал хьалха хьалъю школаш, детсадаш, яслеш, кхыйола общественни зданеш.

ГаьнагӀа йола перспектива — 1990 шу, даьча лоархӀамегӀа гӀишлонхоша кхо миллионалгӀа йола квартира эксплуатаце дӀалургйола ха.

АПН корр.

Берлин.

***

ЭБЕРСВАЛЬДЕ ХЬАЯЬЙ, 20 МЕХКА БОЛХ БЕШ Я

Антверпен яхача бельгийски городера Эберсвальде (ГДР) телеграмма еиай: «Портальни краний хьалхарча партена раьза да тхо. Керда заказ де лаьрхӀад оаха». Из я моттигерча машинашъераша арахецача техникана массаза а луш йола характеристика. Эберсвальдерча — Европе йоккхагӀйолча портальни кранаш еча завода продукци 20 мехка йода. 25 шера хьа а яь, кхыча мехкашка дӀаяхийтай по Советски Союза, Польша, Бразиле, Сире, Ирана, Кувейта, Бельге, кхыча паччахьалкхений порташка оттаяь 2400 совгӀа кран.

Эберсвальдерча машинашъераша айхха бувзамаш леладу шоай советски коллегашца, опыт дӀа-юха ийю. Масала, Ильиченскерча Ӏаьржача фордда порте чоалханеча хьалашка тоххамаш даьд «Альбатрос», «Сокол» яхача кранашка. Болх сихагӀа байтарцеи мухьаш доккхагӀа ийдайтарцеи, цар кхыдола балха гӀулакхаш тоаларца ювзаенна йола дукхха технически проблемаш цхьана къоастае вӀашгӀехьдаьннад ГДР-еи СССР-еи специалистий.

Вольфганг ХЕНКЕР.
(«Панорама ГДР» — АПН).

ЭКСПОРТА ЛОАРХӀАМЕ СТАТЬЯ

ГДР текстильни машиностроене продукци — ткацки станокаш, химически хьоаса буи боамби чакхбоахеи комплексни установкаш, трикотаж юи хӀамаш теген машинаш — тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа хоатташ я дунен рынке. Укх пхе шера цкъан ахаззен дукхагӀа арахецаргйолаш я из техника. ГДР-е хьаяьча станокашца кийчъеш я, белггала аьлча, польски городера Заверцера хлопчатобумажни комбинат. СЭВ-а Дунен халкъашта юкъерча инвестиционни банкера кийдеча кредитех хьалъеш латт из.

□

ЙИЪ КОНТИНЕНТА НАЬКЪАШКА

Пиъ континентерча 30 мехка наькъашка гӀолла лел ГДР-е хьаяьча вагонех вӀашагӀъехка поездаш. Укх пятилетке республика промышленносто арахецаргья кхы а 100 эзар тайп-тайпара вагонаш. Уж дукхагӀча даькъе СЭВ-а мехкашта кхухьийт. Масала, Аммендорфера комбинат я советски машинаькъа транспорта эггара дукхагӀа вагонаш телар. Укх тӀеххьарча шерашка 40 эзар совгӀа пассажирски товарни вагонаш йийцай Советски Союзо ГДР-ера.

ГДР-ера хоамаш

□

КНИЖКАШ ДЕШАР ВОЛЧА ЙОДА БИБЛИОТЕКА

ГДР-а столице бахача наха гӀад а бахе пайда эц «чаркхаш тӀарча библиотекаша» деча гӀулаккхех. КӀиранна цкъазза, цхьаъ ханна шоай маршруташка арайоал книжкаш чудола автобусаш, хьалхагӀа а боккъонца а белгалъяьча моттигашка сецце латташ дӀаьхха ха йоаккх цар. Къаьстта цу тайпарча передвижкашта лаьрхӀа вӀашагӀтехача фонде политически художественни литература 43 эзар том я, шовзткъе итт цӀи йолаш журналаш да.

(АПН).

□

ИТТ МИЛЛИОН ХЬАША

БЕРЛИН (АПН корр.). ХӀара шера дукхагӀа хул кхыча мехкашкара ГДР-е уха туристаш. Статистико тешал ду: 1971 шера 3.300 эзар бар уж, 1973 шера — бархӀ миллион совгӀа. Укх шера дунен тайп-тайпарча мехкашкара 10 миллион совгӀа хьаьший боагӀаргба укхаза. Царна бӀаргаго йов дегӀаена социалистически паччахьалкхе хьалъеча эггара хьалхарча немецки болхлой-ахархой паччахьалкхена карагӀдаьннараш, уж тӀаувз культура лакхача боарамо, исторически памятникаша, музеяша. ДагадоххарагӀа аьлча, музеяй дукхалга диллача дунен тӀа хьалхарчарех цхьа моттиг дӀалоац ГДР-о. ХӀанз ядх бӀаь я уж укхаза. Эггара дукхагӀа нах чуухаш ярех цаӀ — «Искрай» эггара хьалхара номер кепатеха Лейпцига юххерча Пробстхайдера В. И. Ленина музей.

□

ЮБИЛЕЙНИ ПРЕМЬЕРАШ

БЕРЛИН. (АПН корр.). БӀаь совгӀа театр да ГДР-е. Премьерашца белгалйоаккх цар республика ткъаь пхиъ шу дуза юбилей. Царна юкъе я советски композиторийн драматургийн операши пьесаши. Берлински «Комише опера» гойтаргья «ТӀоми машари» яха Прокофьев Сергея опера. «Цемент» яхача Гладков Федора романа инсценировка кийчъеш да Бертольт Брехта цӀерагӀйола театр.

СОВХОЗА НОВКЪОСТАЛ ДУ

Назрановски районa «40 лет Октября» яхача совхоза хьажкӀаш чуэцача новкъостал де шоай болхлой хьожабаьб «Красный молот» завода коллективо.

Цига къахьегаш 80 краснопмолотовец хургва. Цул совгӀа; балхара мукъача деношка хьажкӀаш чуэцара 3 субботник чаккхъяккха лаьрхӀад завода къахьегамхоша.

С. ВОРОНИН.

МЕХКДАЬТТА НИКЪ БУЛЛАРАШ

Сентябрь бетта 26 дийнахьа 2860 метр лоаман породашта бурув тоха дезаш бар Староерозненски бурувдеттараш.

Бурув тохара дикагӀйола методаш, керда инструменташ, керда технологи балха юкъейоалаяр бахьан долаш цу юкъа 4009 метр лоаман породашта бурув техад цар. Из планагӀа тоха дезачул 1149 метр дукхагӀа да.

Сийлахь-боккхача Октябра 57 шу дизара хетаяьча социалистически яхье хьалха латташ я коммунисташа В. И. Казенни И. М. Шуликиней кулгалдеш йола бурувдеттарий бригадаш.

Кердача технологех хий тохапза известково-битулинни растворашца — «Минеральная-6» яхача тӀехкӀоаргача скважина бурув тохаш я Казенний Василий Ивановича кулгалду бригада. ИйслагӀча пятилетка диълагӀча, къоастамбеча шера план кхоачаш а яь, 1975 шера чотах 85 метр бурув техад хӀанзле цу бригада бурувдеттараша.

Сентябрь бетта планагӀа 1420 метр лоаман породашта бурув тоха дезача, И. М. Шуликина кулгалдеча бурувдеттараша «Минеральная-10» яхача тӀехкӀоаргача скважина сентябрь бетта 26 дийнахьа 1714 метр бурув техад.

КъаьнагӀйолча бурувдеттараша тӀехьабисац къона мехкдаьтта тохкамхой. «Доккха мехкдаьтта» лаьтта тӀа даккхара толамца никъ буллаш хьабоагӀа уж. Царех ба къонача коммунисташа Шульга Анатоле, Холмышев Александра кулгалдеча комсомольско-кагирхой бригадай бурувдеттараш.

Керда тохкача мехкдаьтта майдан тӀа эггара кӀоаргагӀча «Минеральная-12» яхача скважина бурув тохаш я комсомольско-кагирхой бригадаш. Проектни кӀоаргал 5800 йолча 3080 метрга кхаьчар хӀанзле цар тохаш дола бурув. Укх шера цхьайтта бетта план кхоачаш а яь, декабрь бетта чотах къахьегаш ба цу бригадай бурувдеттараш.

Бурув сихха тохар, химреагенташта, электроэнергена кхом бар, бурув тохаш долча остаех, кхыча оатхалех бизза пайда эцар бахьан долаш цу шин бригада сентябрь бетта 17 эзар сом, хӀаьта шу доладелча гӀоне 255,6 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд.

— Мастераша Морозов Алексея, Зелинский Петра, Трудков Кузьма кулгалдеча ерригача сменаша тӀехкхоачашду шоай сменни декхараш, — дувц буровой начальника А. В. Шульгас. — Цхьабакъда ерригача сменашта масал луш къахьегъонача мастера Хаджиев Салмана кулгалдеча смена.

Октябрь бутт чакхбалале шера план кхоачаш а яь, 1975 шера чотах къахьегаш Сийлахь-боккхача Октябра 57 шу дизара накъа гӀоргба бурувдеттараш.

А. ТИЩЕНКО.

ТолашагӀбарий сийна

Кхо-диъ шу хьалха республика буровойшка дукха бар лоабата маркхал кийчбеш халача балхаш тӀа бола нах. Тайп-тайпара реагенташ эшшача боарамагӀа вӀашагӀъезеш дукха ха йовра, хӀаьта а маркхал ма хетта дика хилацар.

ХӀаьта хӀанз? Цу хаттара жоп лу бурувдеттараша шоаш: Карабулакски химически реагентий заводе кийчбеча концентрированни сульфатно-спиртови барда (КССБ) хеттача тайпара дика з чехка а лоабата маркхал кийчбе вӀашӀехьдоалийт, йовх цар.

Из бакъда. Цу завода коллективо арахецаш йола химически реагенташ вай беррига мехка бурувдеттараша хоатташ я. Доазол дехьа арахецача реагентел дуккха дикагӀа лоархӀ уж.

Карабулакски химически реагентий завод дика лоархӀаю паччахьалкхен планах а социалистически декхарех а: сентябрь бетта 25 дийнахьа девз цхьайтталагӀча бетта чотах къахьегаш я цун коллектив. Пятилетка диълагӀча шера чакхбаьннача ийс бетта планал совгӀа 52 эзар сом пайда ийнаб заводо.

Уж толамаш дахара чӀоагӀа новкъостал ду заводе шерра яьржача социалистически яхьо. ХӀара бетта социалистически яхье котало яьккхача бригада сийна ЦӀе байракх урагӀйохийт заводе. ДӀабахача бетта из сий кхаьчар планал совгӀа массехк эзар сомаца продукци арахийцача Ю. Д. Тонкогубова кулгалдеча бригадага. Цу тайпара дика барт тайна къахьегаш ба укхаза тайп-тайпарча къамех бола нах: слесарь И. Плиев, машинист А. Печерица, аппаратчик А. Чеботарев, блока болхло З. Гиреев, кхы дукхахбараш а.

Тайп-тайпара кӀоаргал йолча скважинашта лоабата маркхал кийчбара кхаь тайпара КССБ арахец заводо. Каста предприяти арахеца йолаергья КССБ-4 яха тӀехкӀоарга бурув тохача эша керда реагент. Дукха ха йоацаш арахеца йолаяьй феррохромлигносульфонат яха химически реагент. Цу реагентах моллагӀа кӀоаргал йолча скважина чуботта маркхал бе йиш я.

ИттлагӀча пятилетке керда опытно-промышленни цех хьалъе лерхӀ заводе. Цу цехо арахецаргйолча кердача реагенташа новкъостал дергда бурувдеттараштa кхы а доккхагӀа толамаш даха.

У. РАМЗАНОВ.

МАРША ДОАГIАЛДА, ДЕЗА ХЬАЬШИЙ!

7 ОКТЯБРЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕНЕ ДIАДОЛАЛУ УССР ПОЛТАВСКИ ОБЛАСТА ЛИТЕРАТУРА ДЕНОШ

Михайло КАЗЫДУБ.

ЕЗАЧУНГА

Зовне я хьа оазаш,
шера да доазош,
Маьлха догамха гаташ
хьа леп.
Цар со вохаваьв,
керар дог ловзош,
Менна волаш мо ю цар
са кеп.

Из йийкха сигле лакхагI
хул сона,
Хьо яйча гIозъяьнна
хьалхьежаш.
Лаьттан тIа мел дар ма
хозлу сона,
Хьа сийрдача кхоаненах
тешаш.

Хьа цIа дале а Подоле
дагIаш,
Крымски аренашкахь уде
а хьо,
Цхьа кхел йолаш ма дий
вай дахаш,
Хьай нхьерах-мартах
къоастоц Iа со.

Вай цIех нйна да цхьа
сийлахь декхар,
Иштта дIаихай йIаьха
замаш,
Днепра пхьа эрсий
Эдало лехар—
Эдала Воркла-хий
тIаувтташ.

Вежарий санна,
низ болаш, цхьана
Даьхад вай моастагIий
бохабеш.
Хьа бIаргашка гу сона,
сай Украина—
Цун малх, цун ираз,
гу из елаш.
ГIалгIай меттала яьккхар
М.-С. ПЛИЕВ.

* * *

«Барт баккха сона,
хьаста со,
езале со е гоамле —
алхха тIех ма вала,
со ца зуваш»...
Иштта йоахар сога
баьле сийнача бийсо.
Товнаш мо доагар цун
дIайха бIаргаш,
тоачой бос болаш дар цун
бордаш,
гIургIажий фоарташта тара
дар кулгаш,
хIаьта керта кIажараш —
акха хьу яр...
ДIа-хьа эгаш водар со —
бийса уллар са кулгаш тIа.
Iоветталора со,
юха хьалгIеттар.
Iуйренга водар со,
дошо сердало йолчахь.
Сендухь водар-м хIанз а хац.
ДIа ма кхаьччанге а
товнаш мо доага бIаргаш
дайра,
гIургIажий фоарташта тара
дола кулгаш
докъаделар,
тоачой бос догIо боабир,
кIажараш мустъелар —
кхы яц акха хьунаш.
Сайх-м
цхьаккха хIаманца
сакъердалуш доаца
тоатолг хилар сох,
шийна гIомарца
хьасташ хьалдузаш дола
тоатолг.
ГIалгIай меттала яьккхар
ГАГИЕВ Гирихан.

Василь ГОЛОБОРОДЬКО.

ГИБРИД

Нах цецбоахаш тIерча сурто,
ЙоI-Маруся цIаера.
Нана яхаш йолча юрта,
Гарсинг хьоашалха ера.

Нанас цIаьхха ший мухь
техар:
МалагI даьла гIод хьо да?!
Фу гIирс ба из хьога бувхар?
Хьо мадарра шайтIа да.

ЙоIо мераж урагIкхессар,—
Ер юрт-м, аьлар, акха я,
Са барзкъаш!..
ЯIа юхатессар,
Доазол дехьа кийчдаь да.

Ер са модни башха иккаш
БархI ког болчун
цIоках яьй.
Иккий эйраш, тIера носкеш
Носорога муIех яьй.

«Папуас» фирме яь са кий,
Аьрзех, мустангех яьй.
Лаккхарча класса
кIажарг йий,
Орангутанга мосех яьй.

Са кетар яь элтара—жийнаш,
Неаполе кхедеш да.
Укх кхаькхех-м ю хIанз
кийнаш,
Ера-м маьха еза я.

Воша Пилип велавелар,
Аьлар: жий цар тулбаьб.
Цу тIар баьккха кхакха
селлар
Говза вокхоа тIаккхеллаб.
ГIалгIай меттала яьккхар
М.-С. ПЛИЕВ.

ДОТТАГIАЛА ОАГIОНАШ

Дукха ха я халкъий доттагIала таптар тIа Полтава къаьгга йола оагIонаш дIаязъяь. Царех цаI—эрсаша украински казакашцеа городе бахача кхыболча къонахчал долча нахацеи цхьана цIоай халкъий кортамукъале лораеш баь тIом ба.

ХIаьта цIи хезача яздархочо, эрсий арме эпсара Иван Котляревске язъяь, декабристий уйлаш хьаллоацаш хинна а эрсий доттагIий новкъосталца щий театрера вахар дIадоладаь «Наталка Полтавка»? Цу пьесе керттерчарех цхьа роль ловзаьй цу хана крепостной хиннача, эрсий сцена чародея М. Щепкина.

Короленко! Цун сатийна дола цIа хIанз а дагIа Полтаве, Садови улицах. Паччахьа сатрапаша халкъаш доацадеча халача ханашка, чIоагIа йийкай нийсхо езачун низ бола оаз.

Вай мехкарча халкъий доттагIа таптар тIа кхы а къаьггагIа оагIонаш дIаязъяьй Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIом хиннача шерашка. Полтава таханара сийле я бэрт-цхьоагIо йолча дукхача къамех болча хьаьнала, къахьегача наьха доттагIалца хIара дийнахьа цо хьаккхоллача турпалерча гIулакхашца.

Тахан аз дувцаргда эггара сийна дикагIа довзаш а гаргагIа а долча йоазонхошта юкъерча бувзамех — Украински республикерча Полтавски областен Нохч - ГIалгIайчени къахьегамхошта юкъерча культурни бувзамий дсархIамеча оагIонах.

Дог тохадолийташ а хьамсара а я йовзаш йолча нохчий поэтесса Ахматова Раисай лирика. Цунга Iа ладийгIача хеталу лоаман сихача хиша ду таташ, текха токхамаш уьахозаш санна. ЧIоагIа а низ болаш а гуриз кхалсаг поэзе. Иштта яр из СССР-а 50 шу дизара сийна Полтаве Нохч-ГIалгIайчен литература денош долаш эггара хьалха тхо вIашагIкхийтача а. ТIаккха мара кхы хьалхагIа вIашагIкхийттадацар тхо Нохч - ГIалгIайчен йоазонхошца Дж. Яндиевца, А. Ведзижевца, Хь. Осмиевца, Ш. Арсанукаевца.

Бакъда автобусаца долхаш, дIа-хьа къамаьлаш деш гучадаьлар дуккха кердадараш. Ахматова Раисеи сои Кремлевски Двореце хиннача мехка творчески болхлой пленума балха цхьана дакъа лоацаш хиннад. ХIаьта Полтавера П. Бабаньскийи Ф. Гарини Москве Лакхерча литературни курсашка гIалгIай поэтаца Дж. Яндиевца цхьана деша баьгIаб.

Оаха дIахьехкар доттагIашка тхоай дика мел дар, оахаш доккхал мел дер, хьунатIарча оалхазарашка дайра низ, бола КРАЗ-аш арахецача завода поточни линешка кхаччалца. Йоккхача Сорочинце кердача библиотеке Гогола мехкахоша боккхача теркамца ладийгIар Кавказерча Нохч-ГIалгIайчен йоазонхой литературни кхолламга. Тха кагирхошта цIаккха дицлургдац Полтаверча культура ЦIагIа нохч-гIалгIай халкъа викалашца доттагIала сайрене вIашагIкхетар. Цига Ахматова Раисана къамаьл де дош деннача хана зале гулбенараша чIоагIа тIоарац детар. Сона бIаргадийра Раисий бIаргашка кхехка хий. Доккха ираз да хьо наха вовзаш я везаш а хилар. Кхы а доккхагIа ираз да кхыча халкъо хьоший гаргара лархIар.

Оаха гостанице кхаччалца какъабаьхар Раиса а цун новкъостий а. Каштанаш ягIа улица, Полтавера сатийна бийса. КIай коч а ювхаш, республика Лакхехьарча Совета депутата значок а йоаллаш, хIаьтта чакхдаьннача вIашагIкхетарах дог гIоздаьнна яр Раиса Ахматова. Иштта дага латт тхона из хIанз а.

Массанена а хьалхетар тхона доттагIала деноли ишта сиха чакхдаьнна, вIашагIкъаста дезаш. ХIаьта а цу вIашагIкхетаро хеттар Полтаверча литераторий Нохч - ГIалгIайчен йоазонхошцара творчески бувзамаш. Ахматовай стихаш украинский меттала йоахаш ба тха новкъостий. ХIаьта «Аргун» яхача нохчий альманаха тIа кепатехай Терновске произведенешта. Уж нохчий меттала яьхай цун кердача доттагIчо Арсанукаев Шайхе. «Литературни Украина» яхача газета тIа арадаьннад тха къонача поэта В. Мирне Шайхех язъяь стихаш.

Боккъонцара ираз да халкъашта юкъера доттагIал, цар вIаши культура цIа-хьа эцаш хилар. Из бахьан долаш хьахиннай вай мехка деррингача халкъий юкъара сийлахь-йоккха социалистически культура.

Александр ЧУЧА.

Александр КОВИНЬКА.

ЛОАЦЦА ДУВЦАРАШ

ДЕРРИГА А «ДОВЗАР»

Чарахьашца Iуйрийна хIама дуаш вагIача хана доккхалаш дора Федор Федорович:

— Со Iехаве-м, шо дахалда, могаргдац царна! Цхьаволчоа-м цхьа бахьа мара эшац Iехавала, кIалгIолла бIарга-са а яь, корта лостабе мара. Со царех вац. Со саго Iехаверг вац. Мичара! Дар долаш хила деза. Сона укх сай дего хьахьех тийшаболх боаллар малав. Цун бIаргех вовз сона чудоаллар бIеха а долаш лелаш вола саг. Сона хьалхашка саго дахьаргдац шоана тийшача балха сога кулг яздайта, аьнна, каьхат...

Кабинетера телефонаца къамаьл деш а дувцар цо: — Хила мег.. хила мег... Хургдац ала йиш яц. Цкъаза нийслуца доагIаш кулг яздеш а... Цхьабакъда, цу тайпара хIама аз деи? Мичара! Цунна тIадувхача барзкъех-м даьра вовз сона тийшаболх боаллаш вола саг. БIарахьежача вовз. ДIаваккхалаш! Тийшача балхах кулг яздайтад ях Iа? Дукха дихьадий? Iалаьлай! Ма дукха а дихьа! Фактура тIа кулг яздаьр малав хой хьона?.. Тохкаш да доаш ях Iа.. БIаргаш а дайна кулг яздаьчоа такха декхар IотIадужаргда!

Иштта ше хеста а веш хьакимо деш дола къамаьл чакхдаларга хьежаш латташ иттех минут яьккхар керттерча бухгалтера. ТIаккха шорттига хаьттар цо Федор Федоровичага:

— Малавар хайрий хьона хьайга фактурана кулг яздайта вена хиннар?

— Мишта «малавар хайрий хьона?»

— Дагалаца Iа, яз а даь пIаьраска дийнахьа аз хьайга дIаденна хиннa каьхат...» «Шпакагара саг воагIаргва хьона. Лакхача дегIара а, гIийлача юхьара а, кIайча бессара а волаш. Къоарза кепка а туллаш, мугIарч уха хачи а ювхаш. Из йовсар йолга халахь, фактурана кулг ма язделахь» аьнна хоам ма баьбарий аз хьога.

— Со волча-м хиннаяц Шпакагара ена цу тайпара мугIарч уха хачи а ювхаш, къоарза кепка а туллаш йовсар.

— Мала хиннай хьо волча хIаьта?

— Геттара безаме, эзди къамаьл долаш къонах вар. ТIабувхача гIирса чIоагIа кийчвенна а волаш, эггара тохашагIа йола шляпа а туллаш. Дошо гом болa бIарга-саьнаш а доахкаш.

— Лакхача дегIара варий из?

— Лакхача дегIара-м вар.

— ГIийлача юхьара варий из?

— ГIийлача юхьара-м вар.

— КIайча бессара варий из?

— КIайча бессара-м вар.

Цхьаккха саг кхы йист ца хулаш «тапп» аьнна сатем этар кабинете.

◆

КОТАМИЙ КЪУ

Цхьан къоналча яздархочо лоацца басня язъяь хиннай къунах-Элах:

Цхьа бийса дIайодаш
Эпо шийдэр ца деш —
Шиша котам эшаш хул
Котамий бунара..

Кепа а теха газета тIа арадаьлар из басня. Оарц даьккхар цо. Iурре а телефон техар районерча учрежденера:

— Хьо вий из басня язъяьр?

— Со ва.

— Волче, хье ма кхоаву сиха Iокхача веза тхо долча.

Ваха дIакхаьчав автор. Iохайнав. Цунна геттара безаме къамаьл доладаьд районерча хьакимаша:

— ХIанз Iа тхона цIендаь хьадувца деза цу Iа ювцача Эпа цIи а, даь цIи а мала яхаш я? Из чулесташ йола къорг малагIа я, мича ях из? МалагIа тайпа къаракъ молаш я? Саг йоалаь я, е йоалаянза я? Сесаг цаI я, цуи, е шиъ я? ГIаьле оаий, е хьалха дIаяхача хана оазаш хиннайий. Из йолий-теш дахача шоатта дийнахьа сельпо магазинах цIи техар? Цо котамаш кхухьача хана цунна новкъостал деш мала хиннав?..

— Оаш нийса кхетадаьлац мотт сона басне маIан. Аз ювцача Эпа цIи сагах таръеш яьккха я. Цу тайпара, кулг цIена доацаш нах хила тарлундаь..

— АхIа! Кхийтар тхо. Долче вай районе котамий къуй ба ала гIерт-кх хьо?

— Сенах ховргда из.. къуй-м ца хила а мег.. Из басня-м ерригача областе а гIорваьнна волча Эзопа санна язъяь я.

— АхIа-а! Эзопеи? ХIанз из лакхваь Iовига областе ва гланзарий Iа болх беш? Иштта дале-м, тхо цхьаккхе а аьннарг дац хьона! Оаха хье укхаза хьахьувзаварах тхона бекх ца буллаш хилалахь.

ГIалгIай меттала даьхар.
Хьамзат ОСМИЕВ.

Федор ГАРИН.

ГУЙРЕНО СУРТАШ ДЕХК

Безаме хьеж со сигала
кIал ндача
Ялатех йизача дошоча
аренашка.
Хьаьнача гуйрено укх
деношка
Лаьтта дийхкача хозача
сурташка.
Алал сога гIан тIерен
машин тIерен
Iын сердалон лаца атта дий,
Е бIарг ма кхоачча уллача
лаьтан
Дегачура хам баь вай
варгдий?
Гуйрено хоза диллад сурт,
догамдеш,
Хьаьнача лаьттан хам беш.
Иштта хоза хургдарий вай
Iалам,
Берхате къахьегаш ца хилча
адам?
ГIалгIай меттала яьккхар
Дж. ЯНДИЕВ.

О. ИВАШИНА.

* * *

Тхо долча а бIаьсти ера;
Ша бошабир лаьттан
тIера.
Ший сердало мехкаеш,
Сомаьккхар боалий беш.
Къоарзйир оалхазарий
бедар,
Аййир михай хоаха петар
Эргадаьккхар маьлха зир,
ХIара баьцилг къоагайир.
Хоастам хилба хьона,
бIаьсти,
Хоза бIаьсти, къона
бIаьсти!
ДуккагI ял-хьай тхона
йIовхал,
Цунца цхьана хозал,
ховхал!
Делаш хилийта тха бераш,
Тха дегаш — тIемах ца
кхераш.
Лаьттах болла хьаьна
фийг,
Сийрдабаккха бIарга
сийг!
ГIалгIай меттала
яьккхар
ГАГИЕВ ГИРИХАН.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ЭГГАРА ХЬАЛХА ХИННА СЕСАГ

(ДУВЦАР).

ЦХЬАН хана, дIа юрта йисте латтача, тогпара кирпичех деттача цIагIа дахар са даи нанеи.

Ер са мохк ба — шортта кIа, хьаьна лаьтта да бIарг ма кхоачча уллаш. Массаза а хилац са лаьтта беркате. Цкъаза хьекха болалу бIайха, бехъа мух, хIалак хул деррига ялат, цхьабакъда, хIаьта а укхаза хьал мел кхийначо деза шоай лаьтта, шоай мохк. Миччахьара хьо воагIе а — гаьнара е гаргара — эггара хьалха хьона бIаргагу лакха, йоккха, низ бола дакаш. Даим а укхаза лаьттача санна хет уж...

ДIаяхача хана бехa во бар укхазара никъ, хIанз шаьра асфальт ба билла, цу тIа гIолла автобусаш ух городера. Юрта юххеда тIехбоал из. Юрт ше а хIанз хьалха санна йIаьха хетац, геттара юстара а даьнна латта тха цIалг а цхьа зокхболаш хет. Дукха цIий Iоихад укх лаьтта. Цудухьа дий а хац, е укхаза хинна доккхий хувцамаш бахьан дий а хац, е укхазара дог-цIена нах сона дика бовзийга дий а хац — чIоагIа еза сона сай юрт.

...ХIанз воагIаш, дезал боацаш вера со укхаза. Автобуса тIара Iо а ваьнна, бе йоаллаш чемодан а йолаш, дIавславелар со юртарча шаьрача улица тIа гIолла. Ди сийрда хоза дар. Автобус сеццача Iийне латтача нахагахьа со дIа а хьажанзар, вIалла ее а зензар аз уж. Сихвенна сона тIехьволавелар цхьа саг. Цун когий татах хайра сона из. Са баламах, соцавеш, кулг а теха, сога моаршал делар цхьан кхалсаго:

— Ди дика хилда хьа.

Юхавийрзар со. БIаргех даьнна хий а долаш, сона бIарахьежаш, елакъежаш латтар цхьа къонa кхалсаг (вешта, даьре коч ярий а хац из селла къона хетийтар). Со йовзаций хьона яхаш санна, кIирдена сона бIарахьежар цун доккхий хоза бIаргаш.

Мичахьа дайна довз сона уж бIаргаш, диткъача баламашта IотIаяда кIажараш?

— Йовзаций хьона? — цхьа гIайгIане яха аьлар кхалсаго.— Хьай эггара хьалха хинна сесаг а йовзац хьона?

Билюк Катерина!.. Катерина! Яр, яр, из яр, сона дика довз дага а доагIа даим деладенна хула цун бIаргаш а цун керта Iаьржа шин кIажарг а. Со санна укх дакаргка кулг а лестадеш, къьстар из а укх юртацара...

— Хьо йий из? — хаьттар аз, ца тешаш.

— Я, со я, — аьлар Катеринас.

— Дукха яха хьо, са Катюша, — аз мархIа елар из. Цо са балама тIа хьатIабиллар ший корта, цун бIаргех уха хий IотIалегар са коча тIа.

Массанена гуш, аштта, улица юккъе тхо латтача юкъа сона дагаехар дIаяха, из гаьнара, хала зама...

...КIал-м ца диса гIертар тхо, цхьабакъда, сов къона а дукха хIама ца ховш а дар тхо цу хана. Довда тхоай вIаштIехьа ца даьча, оаха чIоагIо йир, вIалла а вIаши ца къаста аьнна. Цхьан станце фашисташ тхо къасто белар, кагий нах цхьанеи мехкарий цхьанеи боахаш. ВIаши кулгаш а лийца дIаэттар тхо, ца къаста дала кийча долаш. Цу ханна тIаяьхка вай самолеташ бомбаш етта йолаялар дарий а хац, тха низ котIалар дарий а хац, ца къоастадеш дитар тхо фашисташа. Цу хана дена, тхоаш дIа мел дуга, вIаши юхера дIа ца доалаш дахар сон Катеринаи. Иштта са сесаг хилар из. ХIанз а тIехь дагадоагIа сона, цох се эхь хеташ, кулг хьахьокхаделча а воагаш лийнна. Тхона мо хетар вокх кагийча наха а мехкарашта а.

ТIехьагIа а, цхьа ха-зама яьлча а тIехь (тхоай хур оаха дешше, къоастадир тхо, дIакхаьчача, мехкарий цхьан лагере бигар, хIаьта кагий нах гонахьа теха кхаь мугIарах болаш аьшка сальг а болаш яьча вокх лагере) дагалаттар сона Катяй кулгий йIовхал. Салтий баракъа дена, из тхо долча чукхесса а, са хIамаш йитта а, маькха чIегилг енна а, сона махулла атто е гIертар из. Ма гIад а водар тха бараке мел вар, тхона боккъонца йолча маькха чIегилг яла цун вIаштIехьадаьлча!..

ТIехьагIо хилар бомбаш еттар а, тхо лагерера лагере кхувлар а, довдар а... Цул тIехьагIа вай салташца цхьана тIом а бир аз... Мичай Катерина — из ховш дацар.

Юрта се цIаккхьачча дийннахье а вахар со Катеринай йана йолча, цхьабакъда, цунна а из мичай хIама дацар ховш.

Ха дIайодар. Со городе вахар, из цIаенача хана. Из а, со санна, ше цIа йоагIаше а са нана йолча енаяр, дукхха цIагIарча карточкашка хьежаш а яьгIа, дIаяхаяр. Цхьабакъда, цу карточкаш тIа хIанз со цхьаь вацар...

ХIанз кхийтар-кх тхо вIашагIа... ВIаши бIара а хьежаш латт тхо улица юкъе...

— Мича лийннай хьо, Катюша? — хоатт аз юххера а.

— Малхбузехьара зона... Из ма гулда кхы сага! — уйлане яхха жоп делар Катеринас.

— Фу шув ба хьа цу пхьарса тIа гIолла бодар?

— Из-м... Деррига дийца а варгвац...

— ХIанз мичай хьо, Катюша?

— ХIанз со городе ях. ХIаьта хьо? Хьайх дувцал сона?

— Фу дувцаргда аз хьона...

— Из.. мишта дах хьо? Сесаг.. фу деш я хьа? — оаз хувцаелар цун.

— Дика вах, Катюша, дика вах, — се дIалувалга мара, айса фу дувц хацар сона.

— Дика да-кх хIаьта, — йоах цо.

— Маьре яхайий хьо?

КIирьенна сона хьабIара а хьежа, елакъежар из:

— Маьре? Цхьаь яхаш дикагIа хет сона-м... — Катерина сецар.

Йист а ца хулаш латт тхо юрта юккъе. Иштта латта тоам ца хеташ, сихъенна цаI дувца йолалу из — юртара нах а, цар гIулакх — эздел а, са харцахь яьнна галстук а дIанийсъю цо, кIалгIолла са бIаргаш а зувш; хаьдда сецара къаста гIертилга да цун из е цхьан хана тха вахаре аланза дисар дувца гIертилга да — соиз хац.

ХьатIайоагIа автобус. Катерина хьатIайоал. сога кулг лестаду цо.

— Хье городе веча — вола. Автовокзала юкхе йоаллача книжкаш дохкача киоска чу я хьона со.

— Баркал, — ях аз. Хов сона, се из йолча гIоргвоацилга.

Цхьа сай къамаpг вIашкатеIаеш санна хет сона... Юха а дагабера тIом...

Бий-хьогI са бехк цу кхалсага хьалхашка? Хьанна хов из...

ДIавода со юрта улицагIа. ХIанз кхыча тайпара хет гонахьа мелдар. Дэгаух дIадаха хала шераш, айса даь наькъаш, нах, цар дог-цIенал, денал, лоIам.

Водаш ва со, юртах аравалалца вода со. Ахкан тIехьара денош да, массанахьара хьаух эзай, баьций хьаж. МугIарех дIайолх керда егIа гаьнаш, кIа чуийца лаьтта оахаш йоакх тракторaш. Гаьнара хьалоз кема ду тата, кIай талгIеш гIоттаь дода из. Чкъорд я сигала лувчаш, баьца юкъера кхувсалу баскилгаш, корта бохабеш я кхаьчача сомий хьаж...

Вахар долаш да. Цун симфоне хьалийзай аре. Цу арен тIара хьахозаш я Катеринай оаз а, из я вахара дарца юккъе гIолла шин базам а догцIенал а ца дохийташ, бIех ца долийташ хьада мегача цхьалхача сага оаз.

Александр ЧУЧА.
ГIалгIай меттала даьккхар
С. ЧАХКИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Выставка Буратино». 10.00 — «Дайноапой, шоана». 10.30 — Музеяшкен выставочни залашкиен гIолла. СССР-а художества Академе члений произведеней выставка. 11.00 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 11.30 — «Поэзия». Никитин. 11.45 — Москва а, москвичаш а. 12.15 — Паччахьалкхен Къилбаседа эрсий халкъа хора выступлени ю. 13.00 — ДикагIа дола товараш — дукхагIа. 13.30 — «Унахцiено». 14.00 — Босбола телевидени «Хьайбай дунен тIа». 15.00 — «Москвая концертни залашка гIолла» яха обозрени. 15.55 — Босбола телевидени. Информационни программа. Германски Демократически Республикера трансляци. 17.30 — Босбола телевидени. Концерт. 18.00 — Босбола телевидени. Хоккеях ловза дунен халкъашта юкъе вIашагIкхетар. Советски Союз — Канада. 20.45 — Концерт. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Илли-74». 22.00 — Босбола телевидени. Концертни студе тIахьех. Силантьева хьалхле а лелаеш эстрадно-симфонически оркестро выступлени ю. 23.05 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

12.30 — Германски Демократически Республика киноискусства. «Нажарг е жIов» яха художественни фильм. «Процесс» яха I-гIа сери. 13.55 — «Йоккха искусства — Берашта» яха кинопередача. 14.25 — Германски Демократически Республика киноискусство. «Нажарг е жIов» яха художественни фильм. «Тийша болх вIашагIболлар» яха 2-гIа сери.

6 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Берашта йола Iуйренаоа гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта тахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00 — Босбола телевидени «Кагирхой творчества». 11.30 — Босбола телевидени. Мультфильм. 11.50 — Босбола телевидени. «Музыкальни киоск». 12.20 — «Юртар» сильат». 13.20 — Тахан хьехархочун Ди да. Передача дIахьу СССР-а просвещене министра заместителя Кондаковс. 13.45 — Хьехархоште дола концерт. 14.15 — «Ошют ги кхаччалца дахаргда вай» яха художественни фильм. 15.55 — Босбола телевидени. «Кинонихьбархой клуб». 16.55 — Босбола телевидени. Германски Демократически Республика дIакхайкаь 25 шу дизара хетаь торжественни заседани. Берлинера трансляци. 19.30 — Босбола телевидени. Хоккеях ловза дунен халкъашта юкъе вIашагIкхетар. Советски Союз — Канада. Йистеяьлча — «Ха». Информационни программа. Германски Демократически Республика дIакхайкаь 25 шу дизарга. Босбола телевидени. Концерт.

II ПРОГРАММА

15.00 — «Зоська» (гIалгIай меттала). 15.30 — Документальни фильмай кинозал. 16.00 — «Дикъала хилва хьо хьехархо» яха концерт.

ФЕ ХИЛА

ЦхьоалагIча октябре дено вай республике, беррига мехка санна, наькъашкарча кхерамзлен Еррига союзни бутт дIаболабеннаб. Цу паччахьалкхен мероприяте лоархIам а деккхараш а дувца ца дезаш хIара саго кхетадеш да. Наькъашкара хатарий бахьанаш техкача гучадоал дукхагIболча водителаша а гIашлоша а наькъа бокъонаш телхаеш хилар. Из бехьан долаш дуккхачаьна зе доал. Укх шера 600 совгIа авари хиннай вай республике. Цу юкъа 116 саг вийнав, 650 сага човнаш хиннай. Дукха хатараш берий бехкагIа хул

Иштта массехк ди хьалха йоккха чов хилар № 55 йолча школа дешархочоа Джандаров Хьасана. Боккъо а йоацаш монеда тIа харах ког кагбир цун. Из транспорт 16 шу даланза волча саго лалла йиш йолаш яц.

БоккхагIбараша терко ца яр бахьан долаш Калиновски юкъерча школа дешархочо Исмаилов Ширване ялх шу даьннача кIаьнка мопед тIатехар. Бера чIоагIа чов яьй.

Массаза санна эггара дукхагIа авареш ечараз ба таксисташ. Такси водитель М. Мархиев Катыр-Юртара ваьнна Валерике водаш наькъа аьрда оагIорахьа гIолла водача кхойтта шу даьннача кIаьнка Ахмадов Абубакара тIатехар машина. КIаьнк веннав. Наькъа бокъонашка дIаяздаь-да гIашлой никъ боацача моттиге гIашлой аьрда сагIорахьа, йоагIача транспорта дукъала баха беза аьнна. Из бокъо лораь, яларе хатар хургдацар.

Цу тайпара лоэьбир Назранера Кациев Осман, Чупалоев Асламбек, иштта кхыбараш а.

ХIара диълагIа чола хатар гIашлой бехкагIа хулаш да.

ХIара кхоалагIа йола авари шоай доалахьа транспорт йолчар дисциплина телхаяр, царна наькъа бокъонаш ца йовзаш хиларах хулаш я.

Укх кIира республика наькъашка 44 авари хиннай. Цу юкъа 7 саг вийнав, 26-нена човнаш хиннай.

А. ЧЕБУШЕВ.

Грозненски районе дика йовз Петропавловски культура ЦIен художественни самодеятельноста коллектив.

Укх деношка из хчнний Грозненски района «Атагинский» совхоза къахьегамхой болча хьоашалгIа. Шоай концерт агитбригадо хетадир совхоза дикагIболча болхлоште — звеньевойна С. Акаева, Ленинеи Октябрьски революцеи ордений кавалера комбайнера Ш. Гайтамирова, Б. Вагапова. Р. Идразова, В. Кушалиева, иштта совхоза кхыболча болхлошта.

Агитбригада доакъашхоша арахийцар «Молния» яха листок.

СУРТА ТIА: илли оалаш Петропавловски культура ЦIен агитбригада.

РАДИО

5 октябрь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 7.25 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къонах» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.20 — «Вошал долча халкъий эшараш» яхача циклацара музыкальни передача. Советски Киргизе музыкальни культура (гIалгIай меттала). 14.00 — Кхоана хьехархочун Ди да. Дезача денна даькъала хилла шо хьехархой. Йоазонхочун Осмиева выступлени (гIалгIай меттала). 14.15 — «ДикагIбараша нийсле» яха корреспонденци (нохчий меттала). 14.30 — Микрофона хьалхашка театр да. «Бутт лаьцана бийсан». Горьке цIерагIа долча Челябински драматически театра спектакла монтаж (эрсий меттала). 14.55 — Ашараш. 15.00 — Москва. 15.15 — «Хьехамаши вахара» яха радиожурнал (эрсий меттала). 15.55 — «Цар пятилетка кхоачашъяьй» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 15.45 — Ашараш. 15.55 — Москва.

6 октябрь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 9.25 — Шоана, дукха еза ашараш. 12.30 — «Ше сийгаш» яха вионевашцен дешархоштен йола передача (гIалгIай меттала). 13.00 — Иллеца доттагIал дараашта дола концерт (нохчий меттала). 13.40 — «Самукъаенеча талгIегIа» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 14.00 — «Атенст» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 14.20 — Новкъостий хьехархой шовна дола концерт (гIалгIай меттала). 15.15 — Болхлой — кагархой школа хьехархо. Хьехархочун Денга (эрсий меттала). 15.30 — Хьехархошта дола концерт дIахо дIахьаю (эрсий меттала). 16.00 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 16.30 — Къонача хьехархой йоакхо е. Просвещене министра Умарова выступлени (нохчий меттала). 16.45 — Ашараш.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7, къилбаседа-малхбоалехьара 12—18 метр чIоагIа мух а хьекхаш та хилеи фегара температура республике гIолла 15—20, Грозне 23—25 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. 6-ча октябрера 10 октябре кхаччалца морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьацчайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 5—10, деношка 13—18, къилбаседехьарча районашка 17—22 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Тахани кхоанеи хургда

5 октябрь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 16.00. Хьехархочун денна хетадаь литературно - музыкальни сахьат. 18.00. Лекционни зал. Фашистски Германел советски халкъ котдаьнна 30 шу дизара «Цу деной сий довоагдац» яха лекци. «Грозненски мехкадьтта районах лоаттабаь къовсам» яха лекци. 18.45. Тематически киноги хьокхар. 18.30. Кинозал. Библиотекай кердадарий обзор. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Интер» яхача вокально-инструментальни ансамбло (ВИА).

С. М. Кирова цIерагIа культура парк. 10.00. Баскетболах волейболах йола яхьаш. 14.00. Массовкаш. 16.00. Хьехархочун денна хетаяь деша даха ха йолча берий учреждене болхлой салаIара сайре. 16.00. Кинолекторе «КПСС XXIV съезда вай мохк экономически социально - политически дегIабара оттаяь программа кхоачашъяра советски халкъа лоаттабу къовсам» яха лекци. 18.30. «Школера шераш — сакъердаме ха» яха кинофестиваль. 19.00. Халхара майда. Кагирхой салаIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 12.00. «Мечтатели» яха клуб. «Са хьалхара хьехархо» яха утренник. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Голубой экспресс» яхача ВИА.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Тхо хIанз бераш хинна Iац, тхо хIанз учениках да» яха цхьоалагIча класса дешархой цIей. 17.00. «Советски композиторий ашараш» яха духовой оркестра выступлени. 18.30. Болх беш я юридически консультаце пункт. 19.00. «СССР къахьегамхой унахцIено лораяр» яха лекци. Фильмаш гойтар.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 15.00. «Кагирхой Советски Эскаре накъабахар» яха тематически сайре.

6 октябрь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00.—11.00. Бераштен кхелетачарнеи кинофильмаш хьокхар. 10.00. Лекционни зал. Iилма - популярни фильмаш хьокхар. 12.00. Къонача книжкаш дезарий уголок «Гаьнна лоа уллача Сибаре» яхача К. Янкинская книжкех йола беседа.

С. М. Кирова цIерагIа культура парк. Хьехархочун дения хетадаь халкъа цIей. 14.00. Массовкаш. 15.00. Теннисах йола яхьаш. 17.00. Къайла театр. «Тамашийна саг» яха В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецца спектакль. 18.00. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 16.00. «СССР халкъа образовани дегIаяр» яха лекци. 18.30. «Школьни шераш — сакъердаме ха» яха кинофестиваль. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Сказочники» яхача ВИА.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 17.00. «Къахьегама поэзи». 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Тха хьехархо» яха бераштa лаьрхIа беседа. 11.00. «Фаьлгий дунен чу» яхача темах фильмаш хьокхар. 12.00. Спортивни ловзараш. 19.00. Хьехархочун денна хетадаь радиожурнал. 19.00. Эстрадни ашарий сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. «Са хьалхара хьехархо» яха утренник. 12.00. Болх беш да «Космонавт» яха берий кинотеатр. 17.30. И. С. Никитина творчествах йола беседа (ваь 150 шу дизарга).

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отдели — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувла шинара, ерек, шоаттен денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револоце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 9467.